

5 Övriga frågor

Det har framförts synpunkter till oss på behov av ändringar av miljöbalken i en rad avseenden. De synpunkter som haft anknytning till sådana delutredningar vi genomfört, har beaktats i anslutning till dem. I detta kapitel lämnar vi förslag till ändring i en återstående fråga av begränsad omfattning som är av betydelse för den praktiska tillämpningen av miljöbalken. Det är en fråga som gäller möjligheterna till särskild tvångsrätt för skadeförebyggande åtgärder vid prövning av vattenverksamheter. Den behandlas i avsnitt 5.1.

Vi har under vårt arbete med översyn av miljöbalken och genomförande av olika delutredningar också identifierat några omfattande frågor som vi anser bör utredas vidare. De frågor vi särskilt vill lyfta fram gäller miljöbalkens prövningsorganisation samt behovet av samordnade regler om miljökonsekvensbeskrivningar och miljökonsekvensbedömningar. I avsnitt 5.2 beskriver vi dessa frågor närmare.

5.1 Återinförande av bestämmelse om särskild tvångsrätt för skadeförebyggande åtgärder

Förslag

I vattenlagen fanns en bestämmelse som gjorde det möjligt för domstolen att medge särskild tvångsrätt för skadeförebyggande åtgärder i vattenmål. Vi föreslår att den bestämmelsen införs i miljöbalken och att den då får ersätta en regel i balken som möjliggör tillfällig tvångsrätt för skyddsåtgärder beträffande olika slag av verksamheter.

Vid tillståndsprövning av vattenverksamhet har sedan länge funnits möjlighet för domstol att medge så kallad särskild tvångsrätt. Sådan tvångsrätt innebär att verksamhetsutövaren tillåts att utföra anläggningar och åtgärder på fastigheter som tillhör någon annan eller att använda anläggningar i vatten som tillhör annan. Regler om tvångsrätt för vattenverksamhet fanns tidigare i vattenlagen och sådana regler finns nu i miljöbalken. Den särskilda regeln i vattenlagen om tvångsrätt för utförande av skadeförebyggande åtgärder kom dock att endast delvis införas i balken. I vattenlagen angavs tydligt att särskild tvångsrätt för att utföra åtgärder på annans fastighet kunde beviljas av vattendomstolen. I balken finns en bestämmelse som ger möjlighet för länsstyrelsen att ge tillträde under viss tid för att utföra åtgärder, men av lagtexten framgår inte att även permanenta anordningar och andra skadeförebyggande åtgärder som inte är tidsbegränsade kan tillåtas, se 28 kap. 4 § miljöbalken.

Ingenting tyder på att någon förändring av rättsläget var avsedd när miljöbalken infördes. Visserligen kan hävdas att nuvarande bestämmelser i balken skulle kunna tolkas så att tvångsrätt kan meddelas även för åtgärder på annans fastighet som inte är tidsbegränsade. Det råder dock osäkerhet om detta. För att göra tydligt att det i vattenmål alltså är möjligt att bevilja tvångsrätt för skadeförebyggande åtgärder på annans fastighet utan begränsning i tid föreslår vi att en regel motsvarande den tidigare bestämmelsen i vattenlagen införs i tvångsrättsstadandet i miljöbalken.

Om särskild tvångsrätt meddelas kan den som tar annans mark i anspråk åläggas ersättningsskyldighet för intrånget enligt bestämmelserna i 31 kap. 16 § miljöbalken. Någon ny bestämmelse om ersättning till fastighetsägare för de fall tvångsrätt meddelas behövs därför inte.

När en särskild regel om tvångsrätt för skyddsåtgärder i vattenmål återinförs måste frågan ställas om det då finns anledning att behålla den regel om tvångsrätt för tidsbegränsade skyddsåtgärder som i dag finns i miljöbalken.

En tvångsrätt innehåller ett mått av expropriation; den gör det möjligt att mot ägarens vilja ta dennes egendom i anspråk. Innan miljöbalken infördes fanns i de lagar som sedan överfördes till balken endast sådana inslag i vattenlagen. Enligt t.ex. miljöskyddslagen fanns visserligen möjligheten att tillfälligt få tillträde till annans mark för att utföra undersökningar och kontroller men inte för att genomföra skyddsåtgärder. I miljöbalken infördes dock en bestämmelse i 28 kap. 4 § som gör det möjligt att besluta om

tillfällig tvångsrätt för skyddsåtgärder även i andra fall. Denna bestämmelse utgör således en principiell nyhet i miljöbalken men motiven för den behandlades mycket knapphändigt i propositionen till miljöbalken. Det infördes inte heller något fullständigt paket av sådana regler som brukar finnas för processer om expropriation, t.ex. saknas för andra mål än vattenmål möjlighet att besluta om ersättning för rättegångskostnader för den vars mark tas i anspråk. Avgöranden i vattenmål har ofta stora expropriativa inslag. Bl. a. medför själva tillståndet i sig en slags generell tvångsrätt att skada andra fastigheter. Processen är utformad med tanke på att sådana frågor kan prövas, t.ex. finns samma typ av regler om rättegångskostnader i vattenmål som i expropriationsmål. Det finns därför inga hinder att föreslå att en bestämmelse om särskild tvångsrätt skall återinföras för vattenmål. När det däremot gäller andra typer av beslut enligt balken förefaller det tveksamt om beslut av expropriativ natur skall kunna fattas. Möjligheten att besluta om undersökningar och kontroller på annan fastighet finns genom bestämmelsen i 28 kap. 3 §. Denna bestämmelse finns ingen anledning att ta bort. Däremot föreslår vi att bestämmelsen i 28 kap. 4 § upphävs. Skulle det visa sig finnas behov av att i andra typer av vattenmål meddela beslut av expropriativ karaktär, bör frågan om vilka regler som då behövs övervägas på nytt.

5.2 Behov av fortsatta utredningar

Slutsatser

När det gäller de delar av miljöbalken som vi behandlat i våra betänkanden, anser vi att det finns behov av fortsatta utredningar i främst två avseenden. Vi anser således att det finns behov av att fullfölja påbörjade utredningar om miljöbalkens prövningsorganisation med syfte att avlasta miljödomstolarna prövning som första instans av tillstånd till vattenverksamheter och miljöfarliga verksamheter. Vi anser också att det finns behov av att skapa ett samordnat system för miljökonsekvensbedömning; dvs. framtagande av miljökonsekvensbeskrivningar och efterföljande miljöprövning.

En bärande princip bakom införandet av miljöbalken var att man genom en gemensam balk med delvis nya regler skulle få en skärpt och samordnad miljölagstiftning. (prop. 1997/98:45, del 1, s. 1).

Balkens samlade form och många av de enskilda förändringar som miljöbalken inneburit har utgjort betydande steg i den riktningen. Det finns dock förutsättningar för att ytterligare effektivisera lagstiftningen genom en ännu högre grad av samordning. Behovet av nya former av reglering på miljöområdet, exempelvis genom utvecklingen av EG-rätten, ställer också krav på ett fortsatt samordningsarbete.

I vårt ursprungliga direktiv gavs vi i uppdrag att utreda om tillståndsprovning i framtiden borde ligga direkt hos miljödomstol eller provas av domstol först efter överklagande av en förvaltningsmyndighets beslut.

I delbetänkandet Miljöbalken under utveckling. Ett principbetänkande, SOU 2002:50, gav vi uttryck för en vision beträffande miljöbalken. Den omfattade dels så långt möjligt gemensamma materiella och processuella regler för de olika slag av verksamheter och åtgärder på vilka miljöbalken är tillämplig, dels en provningsorganisation där all miljöprovning sker i förvaltningsmyndighet som första instans.

Vår vision fick ett gott gensvar vid remissbehandlingen av betänkandet och i ett tilläggsdirektiv där vi gavs i uppdrag att se över möjligheterna att effektivisera och förenkla miljöprovningen var en del av uppdraget att vidareutveckla visionen om den framtida provningsorganisationen. Förslagen skulle syfta till en renodling av domstolarnas roll till att huvudsakligen avse överprovning och att avgöra tvister mellan enskilda eller mellan enskilda och det allmänna. Denna del av uppdraget redovisades i delbetänkandet Alternativ för miljöbalkens provningsorganisation, SOU 2004:38.

I uppdraget enligt tilläggsdirektivet ingick också att lämna förslag på olika möjligheter att effektivisera miljöprovningen med nuvarande miljöorganisation, exempelvis genom att förenkla förfarandet med miljökonsekvensbeskrivningar. Sådana förslag lämnades i delbetänkandet En effektivare miljöprovning, SOU 2003:124. Där konstaterade vi att det fanns behov av ytterligare utredningsarbete för att förbättra samordningen mellan de olika reglerna om miljökonsekvensbedömningar för projekt samt för planer och program enligt olika lagar. En sådan utredning skulle syfta till att minska risken för onödigt dubbelarbete och även i andra avseenden öka förutsättningarna för en effektivisering av miljökonsekvensbedömningarna på ett sätt som stämmer med gällande EG-rätt.

5.2.1 En ändamålsenlig prövningsorganisation

I delbetänkandet Alternativ för miljöbalkens prövningsorganisation, SOU 2004:38, övervägde vi tre alternativ för prövningsorganisationen som alla byggde på att miljöprövningen av vattenverksamheter och av alla miljöfarliga verksamheter skulle ske i förvaltningsmyndighet i första instans. Ett led i en sådan förändring skulle vara att ändra prövningen av vattenverksamheter så att miljöprövningen skiljs från prövningen av de civilrättsliga frågorna om markåtkomst och skadeersättning.

Samtidigt lämnade PBL-kommittén i delbetänkandet Kortare instanskedja och ökad samordning. Alternativ för plan- och bygglagens prövningsorganisation, SOU 2004:40, två alternativ för överprövningen av vissa ärenden enligt plan- och bygglagen – främst bygglov. Enligt det ena alternativet skulle överprövning även fortsättningsvis ske vid förvaltningsdomstolarna. Enligt det andra skulle överprövningen flyttas till miljödomstolarna för att man därigenom skulle öka förutsättningarna för samordning mellan plan- och bygglagen och miljöbalken. PBL-kommittén ansåg att det andra alternativet var något mer fördelaktigt än det förstnämnda.

De båda delbetänkandena har gemensamt remissbehandlats. En klar majoritet av remissinstanserna visade sig stödja förslaget i vårt betänkande att all tillståndsprövning i första instans skall ske i förvaltningsmyndighet, vilket innebär att prövningen av vattenverksamheter och de största miljöfarliga verksamheterna (A-verksamheter) skulle flyttas från miljödomstol till förvaltningsmyndighet. När det gäller överprövningen av ärenden enligt plan- och bygglagen förordade en majoritet av remissinstanserna alternativet med miljödomstolar före alternativet med förvaltningsdomstolar.

Vi anser att miljöprövning principiellt är en uppgift av förvaltningsrättslig karaktär. Prövningen fordrar ett brett kunskapsunderlag från många områden, där bland annat de tekniska och naturvetenskapliga frågorna har stor betydelse och där inslaget av samhällsplanering ofta är stort. Förvaltningsmyndigheter är väl lämpade för att så effektivt och flexibelt som möjligt hämta in ett brett beslutsunderlag till grund för bästa möjliga beslut. De allmänna domstolarna bör avlastas uppgifter av detta slag. Domstolarnas roll bör renodlas till att huvudsakligen avse överprövning och att avgöra tvister mellan enskilda eller mellan enskilda och det allmänna.

Skulle en överföring av överklagade ärenden enligt plan- och bygglagen till miljödomstolarna bli aktuell, finns det också ett särskilt intresse av att bereda plats för dessa genom att reservera domstolarna för överprövning och tvistelösning mellan parter.

Vi anser att det finns behov av att utarbeta sådana förslag till ändringar i miljöbalken och i angränsande lagstiftning att vattenverksamheter, alla typer av miljöfarliga verksamheter och täkter skall kunna miljökonsekvensbedömas – tillståndsprövas – vid en förvaltningsmyndighet som första instans. Även prövning av ärenden som anknyter till tillståndsprövning – exempelvis omprövning av villkor och tillstånd – skall då kunna ske hos förvaltningsmyndighet. I utredningen bör ingå om prövningen av civilrättsliga frågor om tvångsrätt till mark samt om skadeersättning för vattenverksamheter skall ske vid miljödomstol eller om den bör ske hos tillståndsmyndigheten.

En utgångspunkt bör vara att nå en utjämning av de nuvarande skillnaderna mellan prövning av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet.

Utredningen bör utgå från att överprövningen av miljöbalks-ärenden även fortsättningsvis skall ske hos miljödomstolar.

5.2.2 Samordnade regler för miljökonsekvensbedömningar

Dagens regler för miljökonsekvensbedömning av projekt (dvs. förfarandet med att ta fram miljökonsekvensbeskrivning samt efterföljande tillståndsprövning) bygger på en indelning av projekten i olika slag av verksamhetstyper som bedöms enligt olika regler. Inom miljöbalken finns sinsemellan olika regler för miljöfarliga verksamheter, vattenverksamheter och täkter. I många andra lagar, t.ex. vägagen, strålskyddslagen och ellagen, finns regler för andra slag av projekt.

Det finns också regler för miljökonsekvensbedömning av planer och program. Dels finns i miljöbalken en reglering som gäller många olika slag av planer och program, dels finns i plan- och bygglagen särskilda regler för miljökonsekvensbedömning av detaljplaner.

Det svenska systemet för miljökonsekvensbedömningar skiljer sig från EG-rättens uppläggning, där man bara gör åtskillnad mellan projekt å ena sidan och planer och program å den andra

(MKB-direktivet och direktivet om miljöbedömning av planer och program).

Det svenska systemet med indelning av projekt i olika kategorier med olika reglering ger upphov till problem i flera avseenden. Det är otympligt och svårt att överblicka. Det gör det också svårt att införa EG:s direktiv på ett enkelt och tydligt sätt och kan försvåra önskvärda effektiviseringar av miljöprövningen. Det är exempelvis av lagtekniska skäl svårt att ersätta tillståndsplikt för vissa projekt med obetydlig miljöpåverkan med anmälningsplikt på ett sätt som stämmer med EG-rätten. Projekt som faller utanför den svenska indelningen i verksamhetstyper saknar också regler för miljökonsekvensbedömning. Det innebär att det inte finns några former för frivillig miljökonsekvensbedömning av sådana projekt och att flexibiliteten i systemet blir otillräcklig när det till följd av ändringar i samhället eller i internationell reglering finns behov av att miljökonsekvensbedöma nya slag av projekt. Den viktigaste invändningen mot systemet är att det blir oklart vilka regler som skall gälla för verksamheter som kan prövas i flera hänseenden och att detta kan leda till att exempelvis förfarandet för att upprätta miljökonsekvensbeskrivningar måste upprepas utan att det leder till några miljömässiga vinster.

Enligt vår mening behöver dagens regler för miljökonsekvensbedömningar samordnas på ett på ett sätt som anknyter närmare till EG-rätten.

Vi anser att det finns behov av att utarbeta förslag till en enhetlig form för miljökonsekvensbedömning av projekt enligt miljöbalken. Inriktningen bör vara att miljökonsekvensbedömningar – dvs. förfarandet med att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning samt efterföljande tillståndsprövning – av projekt enligt miljöbalken skall ske enligt huvudsakligen gemensamma regler som inte bygger på en indelning av projekten i kategorier som vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet. Möjligen kan 6 kap. miljöbalken vara en lämplig gemensam utgångspunkt. Begreppet ”miljöfarlig verksamhet” bör därmed så långt som möjligt utmönstras.

I en sådan utredning bör också ingå att belysa förutsättningarna för att låta projekt som prövas enligt lagar utanför balken omfattas av den gemensamma formen för miljökonsekvensbedömningar. Vidare bör det framgå hur miljökonsekvensbedömning av planer och program enligt reglerna i miljöbalken och enligt regler i plan- och bygglagen skall förhålla sig till miljökonsekvensbedömning av projekt.

6 Författningskommentar

Miljöbalken

2 kap. Allmänna hänsynsregler m.m.

7 a §

Bestämmelsen är enbart tillämplig när det gäller gränsvärdesnormer; för normer som är av målsättningskaraktär är det inte möjligt att vid avvägningen av vilka krav som skall gälla gå längre än vad som anges i 7 § i dess nya lydelse. Den är tillämplig i alla slags prövningssituationer; både när det gäller tillstånd m.m. och tillsyn.

Längre gående krav än vad som följer av den nya 7 § skall bara få ställas om det behövs för att klara en gränsvärdesnorm. Det är inte möjligt för en enskild verksamhetsutövare att ha den överblick som fordras för att kunna avgöra vad som behövs för att klara en norm. Det innebär att även om 1 § lägger bevisbördan för reglerna i 2 kap. på verksamhetsutövaren, kan kravet inte sträcka sig så långt som till att i ett större sammanhang som inbegriper många olika källor ge en helhetsbild av vilka åtgärder som behövs. Det är i stället myndigheterna som enligt denna bestämmelse måste visa vad som behövs för att klara normen.

Formuleringen ”om det behövs” ger anledning att pröva om den aktuella verksamheten är av ett sådant slag att strängare krav än enligt 7 § skall ställas. Om så är fallet, är bestämmelsen också styrande för hur stränga kraven kan vara. Om det finns ett åtgärdsprogram kan det ge vägledning i båda dessa avseenden.

Det kan finnas anledning att tillämpa bestämmelsen både före den tidpunkt då miljö kvalitetsnormen inte får överskridas som därefter. Utrymmet för att tillämpa normen innan ett åtgärdsprogram tagits fram bedömer vi dock som litet. Det beror på att det oftast krävs den typ av kartläggning av problemet och inventering av möjliga åtgärder som ett åtgärdsprogram skall innehålla för att det skall kunna konstateras att det finns behov av att ställa

längre gående krav mot den prövade verksamheten än vad som följer av 7 §. I vissa situationer, t.ex. om det är klart att över-skridande av en miljökvalitetsnorm beror till övervägande del på en enda verksamhet kan det dock bli aktuellt att ställa längre gående krav även utan ett åtgärdsprogram.

Av skäl som angivits i avsnitt 2.1.2 används begreppet ”klaras” i stället för ”uppfyllas”.

7 b §

Denna bestämmelse är enbart tillämplig vid prövning av tillåtlighet, tillstånd, godkännande och dispens och alltså inte vid tillsyn. Huvudregeln är att tillstånd m.m. inte får lämnas till en verksamhet som innebär utökad störning i det avseende som en gränsvärdesnorm avser när normen överträds eller riskerar att överträdas. Det spelar inte någon roll om det är fråga om en ny eller befintlig verksamhet. Vad som är avgörande är om störningarna ökar i förhållande till vad som anges i tidigare tillstånd eller motsvarande.

Det finns i fyra punkter möjligheter till undantag från huvudregeln.

Om ett projekt förutsetts i ett åtgärdsprogram och åtgärdsprogrammet syftar till att även kompensera för de utökade störningarna från detta kan den sökta verksamheten godtas.

Om störningarna från projektet är av försumbar betydelse för möjligheterna att klara normen kan projektet också godtas. Ett exempel kan vara trafikstringen från den sökta verksamheten. Om det är fråga om en försumbar trafikökning i förhållande till förutsättningarna att klara normen kan verksamheten godtas. Är trafiken i allmänhet ett problem för förutsättningarna att klara normen, är det i ett sådant fall oftast mer generaliserade styrmedel som bör tillämpas. Det finns naturligtvis också fall där bidraget till trafiken från en enskild verksamhet inte är försumbart.

Den hittills gällande bestämmelsen i 16 kap. 5 § har givit möjlighet till undantag om verksamhetsutövaren vidtar åtgärder som minskar störningarna från någon annan verksamhet så att möjligheterna att klara normen ökar i inte obetydlig utsträckning. I den nya bestämmelsen utsträcks undantaget till att även gälla i fall verksamhetsutövaren finansierar sådana minskade störningar. Bestämmelsen förtydligas också så att det framgår att åtgärderna får vidtas vid en annan än den prövade verksamheten; ågarför-

hållandena spelar inte någon roll. Exempel finns redovisade i avsnitt 2.6.3.

Slutligen finns också möjligheter till undantag från huvudregeln för verksamheter som i ett mindre avseende ger ökade störningar, om samtidigt förutsättningarna för att klara normen i ett större sammanhang ökar.

5 kap. Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning

3 §

Bestämmelsen anger myndigheters och kommuners ansvar att i sin myndighetsroll verka för att miljökvalitetsnormer klaras. Ansvaret enligt bestämmelsen omfattar inte myndigheter och kommuner i egenskap av verksamhetsutövare. Att miljökvalitetsnormerna i sådana situationer måste beaktas följer i stället av andra bestämmelser, t.ex. 2 kap. miljöbalken.

3 a §

Den nya bestämmelsen gör det möjligt att utfärda generella föreskrifter i situationer när det vid arbetet med ett åtgärdsprogram har visat sig nödvändigt för att klara miljökvalitetsnormer. Det krävs således för att regeringen skall kunna utnyttja bemyndigandet för egen del eller för att subdelegera rätten att utfärda föreskrifter att ett åtgärdsprogram har fastställts. Dessutom skall fastställandet ha gjorts av regeringen.

4 §

Ändringen av bestämmelsen gör det möjligt att införa regler om åtgärdsprogram också i andra situationer än då en miljökvalitetsnorm överträds. Det skall vara möjligt att föreskriva om åtgärdsprogram till skydd för människors hälsa och miljön även när inte normer är överträdna om det följer av EG-rätten. Det kan t.ex. uppstå ett sådant behov om det införs obligatoriska åtgärdsprogram för kommande miljökvalitetsnormer som Sverige klarar.

Av skäl som angivits i avsnitt 2.1.2 byts ordet ”uppfylls” mot ordet ”klarar”.

5 §

Bestämmelsen är behandlad i avsnitt 2.6.2.

6 §

Bestämmelsen är behandlad i avsnitt 2.6.2. Denna bestämmelse innehåller de krav som skall ställas på alla typer av åtgärdsprogram, oavsett om det rör gränsvärden eller normer av målsättningskaraktär. Ett centralt krav på åtgärdsprogram är att de skall ange hur krav skall fördelas mellan olika aktörer som bidrar till ett överskridande av en miljökvalitetsnorm. Den nya punkten 3 gör detta tydligt. Åtgärdsprogram skall ange både vilka styrmedel som bör komma till användning och vilka grupper av aktörer som kraven skall riktas mot. Dessutom måste det i alla åtgärdsprogram göras en analys av hur åtgärder skall finansieras, vilket följer av tredje stycket. Sedan tidigare gäller att konsekvenser ur allmän och enskild synpunkt bör analyseras. I detta ingår att belysa vilka kostnadsmissiga konsekvenser olika åtgärder kan få för enskilda. Kravet på att analysera hur åtgärder skall finansieras rör främst det allmännas kostnader.

6 a §

Bestämmelsen är ny och innehåller krav som skall ställas på vissa typer av åtgärdsprogram. Den gäller åtgärdsprogram för miljö-kvalitetsnormer av gränsvärdeskaraktär. För sådana normer som måste klaras vid viss tidpunkt finns skäl att ställa högre krav än vad som gäller enligt 6 §. Om ett gränsvärde måste klaras är det nödvändigt att hela den förändring som behöver ske motsvaras av vad åtgärdsprogrammet bedöms kunna ge. Om t.ex. utsläpp av ett ämne måste minska med 100 enheter för att ett gränsvärde skall klaras måste åtgärdsprogrammet innehålla förslag som totalt bedöms minska utsläppen med 100 enheter. Detta kommer till uttryck i sista meningen i förslaget. För att åtgärdsprogrammet skall fungera som ett fördelningsinstrument måste det dessutom anges vilken minskning varje åtgärd förväntas ge. Det uttrycks i första meningen.

7 a §

Vad som är ett överklagbart beslut följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer (se t.ex. RÅ 2004 ref. 8). Av 20 kap. 9 § miljöbalken framgår att överklagade åtgärdsprogram prövas av den miljödomstol inom vars område myndigheten som först prövat programmet är belägen.

8 §

Det är inte lämpligt att regeringen är bunden av åtgärdsprogram som antagits av förvaltningsmyndighet eller kommun. Det är alltså endast förvaltningsmyndigheter och kommuner som binds av fastställda åtgärdsprogram.

9 §

Av skäl som angivits i avsnitt 2.1.2 byts ordet ”uppfylls” mot ordet ”klaras”.

6 kap. Miljökonsekvensbeskrivningar och annat beslutsunderlag

21 §

Av skäl som angivits i avsnitt 2.1.2 byts ordet ”uppfylls” mot ordet ”klaras”.

7 kap. Skydd av områden

19 §

Möjligheten att besluta om miljöskyddsområde avskaffas för de fall att en miljökvalitetsnorm inte uppfylls. Skälen för detta behandlas i avsnitt 2.6.4.

16 kap. Allmänt om prövningen

8 §

Av skäl som angivits i avsnitt 2.1.2 byts ordet ”uppfylls” mot ordet klaras.

24 kap. Tillstånds giltighet, omprövning m.m.*1 §*

På samma sätt som gäller för föreskrifter meddelade för miljöskyddsområde, skall föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 3 a §, bryta igenom tillstånd. Frågan behandlas i avsnitt 2.5.4.

28 kap. Tillträde m.m.*10 §*

Ändringen, ett nytt andra stycke, återställer rättsläget till vad som gällde enligt 8 kap. 1 § andra stycket vattenlagen. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.1.

Plan- och bygglagen**2 kap. Allmänna intressen som skall beaktas vid planläggning och vid lokalisering av bebyggelse, m.m.***1 §*

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 2.5.5. Den innebär ingen förändring i sak. De materiella krav som kan ställas i samband med planering och planläggning enligt plan- och bygglagen skall framgå av den lagen och inte av miljöbalken. Genom att ändra så att plan- och bygglagen inte längre hänvisar till 5 kap. 3 § kan den bestämmelsen ges en lämpligare lydelse än vad som gäller för närvarande (frågan om problem med dagen lydelse av 5 kap. 3 § behandlas i avsnitt 2.5).

Lagförslaget kan komma att behöva ändras till följd av kommande förslag från PBL-kommittén.

Luftfartslagen**6 kap.***5 §*

Eftersom det huvudsakliga innehållet i 16 kap. 5 § miljöbalken införs i 2 kap. 7 b § skall hänvisningen i luftfartslagen ske till den nya bestämmelsen i stället.

Lagen om kontinentalsockeln

3 a §

Ändringen innebär att de nya reglerna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken skall tillämpas i stället för de nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 7 § andra stycket och 16 kap. 5 § miljöbalken. Även den nya lydelsen av 5 kap. 3 § miljöbalken blir tillämplig.

Väglagen

3 a §

I väglagen föreskrivs att upprättande av arbetsplaner skall jämföras med meddelande av tillstånd enligt balken. Det betyder att om hänvisningen till 2 kap. miljöbalken kvarstår i dessa lagar kommer de nya bestämmelserna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken att tillämpas på vägplaner. Av propositionen 1997/98:90 om följdlagstiftning till miljöbalken framgår att avsikten är att 2 kap. skall vara tillämpligt för all verksamhet inom tillämpningsområdet för väglagen. Bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer är således tillämpliga även vid annat beslutsfattande än sådant som gäller arbetsplaner. Detta framgår också genom hänvisningen till 5 kap. 3 § miljöbalken som kvarstår och blir tillämplig i den nya lydelsen.

Lagen om vissa rörledningar

4 §

De nya reglerna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken skall tillämpas i stället för de nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 7 § andra stycket och 16 kap. 5 § miljöbalken. Även den nya lydelsen av 5 kap. 3 § miljöbalken blir tillämplig.

Lagen om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn

1 a §

De nya reglerna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken skall tillämpas i stället för de nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 7 § andra stycket och 16 kap. 5 § miljöbalken. Även den nya lydelsen av 5 kap. 3 § miljöbalken blir tillämplig.

Lagen om kärnteknisk verksamhet

5 b §

De nya reglerna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken skall tillämpas i stället för de nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 7 § andra stycket och 16 kap. 5 § miljöbalken. Även den nya lydelsen av 5 kap. 3 § miljöbalken blir tillämplig.

Lagen om vissa torvfyndigheter

7 §

I lagen om vissa torvfyndigheter görs i dag ingen hänvisning till 16 kap. 5 § miljöbalken för prövning av undersökningskoncession. Däremot hänvisas i dessa fall till 2 kap. miljöbalken. Förflyttningen av huvuddelen av innehållet i 16 kap. 5 § till 2 kap. 7 b § miljöbalken medför att denna bestämmelse blir tillämplig vid undersökningskoncession. Det innebär en förändring jämfört med rättsläget i dag men utgör med det modifierade innehåll som regeln fått inte någon olägenhet utan är enligt vår uppfattning rimligt.

Strålskyddslagen

6 kap.

22 a §

Eftersom det huvudsakliga innehållet i 16 kap. 5 § miljöbalken införs i 2 kap. 7 b § bör hänvisningen i strålskyddslagen ske till den nya bestämmelsen i stället.

Lagen om Sveriges ekonomiska zon

6 §

De nya reglerna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken skall tillämpas i stället för de nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 7 § andra stycket och 16 kap. 5 § miljöbalken. Även den nya lydelsen av 5 kap. 3 § miljöbalken blir tillämplig.

Lagen om byggande av järnväg

3 §

I lagen om byggande av järnväg föreskrivs att vid planläggning av järnväg och vid prövning av ärenden om byggande av järnväg skall bl.a. 2 kap. 5 kap. 3 § och 16 kap. 5 § miljöbalken tillämpas. Det betyder att de nya bestämmelserna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken kommer att tillämpas vid olika järnvägsärenden. Hänvisningen till 5 kap. 3 § kvarstår och blir tillämplig i den nya lydelsen.

Ellagen

2 kap.

8 a §

De nya reglerna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken skall tillämpas i stället för de nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 7 § andra stycket och 16 kap. 5 § miljöbalken. Även den nya lydelsen av 5 kap. 3 § miljöbalken blir tillämplig.

Natargaslagen

2 kap.

6 §

De nya reglerna i 2 kap. 7 a och 7 b §§ miljöbalken skall tillämpas i stället för de nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 7 § andra stycket och 16 kap. 5 § miljöbalken. Även den nya lydelsen av 5 kap. 3 § miljöbalken blir tillämplig.

Reservationer och särskilda yttranden

Kapitel 2, Miljökvalitetsnormer

Reservation av Eva Hallström (mp) och Willy Söderdahl (v)

Miljökvalitetsnormerna har betydelse för miljöarbetet och normernas tillämpningsområde bör utökas. En koppling mellan miljökvalitetsnormerna och de nationella miljömålen och delmålen är önskvärd. Miljömålen skall ses som miljökvalitetsnormer av målsättningskaraktär. Därför bör ett tillägg göras till 5 kap. 1 §, första stycket med följande text: *eller i övrigt av riksdagen fastställda miljökvalitetsmål och delmål.*

Naturvårdsverket föreslog i "Utveckling av miljökvalitetsnormer som rättsligt instrument" denna lagändring, med en av motiveringarna att en koppling då sker till de nationella miljömålen i enlighet med Miljömålskommitténs överväganden. Naturvårdsverket framförde också andra ändringar i miljöbalken samt föreslog ytterligare utredningar om hur miljömålen och delmålen även kan tjäna som vägledning till tillämpning av annan relevant lagstiftning.

Reservation av Eva Hallström (mp)

Betänkandet föreslår en ändring i 5 kap. 3 § där orden "skall säkerställas" byts till "verka för". Min reservation mot denna ändring grundar sig i att "verka för" inte nog förtydligar det ansvar myndigheter har vad gäller uppfyllande av miljökvalitetsnormer, vilket undergräver dessa normers syfte. Jag föreslår att bestämmelsen ges följande lydelse.

Myndigheter och kommuner skall säkerställa att de miljökvalitetsnormer som meddelats enligt 1 § uppfylls. Myndigheter och kommuner skall tillämpa bestämmelserna i detta kapitel när de utövar tillsyn. Enligt 2 kap. 1 § plan- och bygglagen skall kommuner och myndig-

*heter vid planering och planläggning iakttas och säkerställa miljö-
kvalitetsnormer.*

En koppling skall finnas från miljöbalken till plan- och bygglagen i denna fråga. Det räcker inte med att det står enbart i plan- och bygglagen. Det bör också göras ett tillägg till 2 kap. 1 § sista stycket plan- och bygglagen med lydelsen ...*iakttas och säkerställas.*

Erfarenheten har visat att det tar lång tid innan ett åtgärdsprogram fastställs. Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer måste kunna agera tidigare till skydd för människors hälsa och miljö utan att behöva invänta att ett åtgärdsprogram skall fastställas. I stället för kommitténs förslag, bör sista meningen i paragrafen ha följande lydelse. *Föreskrifter får meddelas och om det finns ett åtgärdsprogram så skall det vara vägledande.*

Det är mycket olyckligt att ta bort skrivningen om miljöskyddsområde. Den bör i större utsträckning användas som möjlighet för att uppnå miljö kvalitetsnormerna. Inrättande av ett miljöskyddsområde kan vara en åtgärd som går att genomföra tämligen snabbt och därför vara ett alternativ till den ordning som förslaget förordar, att ett åtgärdsprogram först skall upprättas och att föreskrifter sedan kan utfärdas. Detta kan ta upp till fem år att realisera och under tiden så stiger halterna i luft, mark, vatten eller miljö i övrigt, där människor får betala med sin hälsa när åtgärder dröjer.

Reservation av Willy Söderdahl (v)

Kommittén föreslår en ändring av 5 kap. 3 § med ordalydelsen ”Myndigheter och kommuner skall verka för att miljö kvalitetsnormerna klaras.” Jag anser att paragrafen istället skulle formulerats: *Myndigheter och kommuner har ansvar för och skall bidra till att miljö kvalitetsnormerna klaras.*

Detta hade på ett bättre sätt klarlagt att myndigheter och kommuner skall vara aktiva i arbetet för att miljö kvalitetsnormerna klaras. Med ett tydligt ansvar tror jag också att man är mer benägen att påbörja arbetet redan i förebyggande syfte.

Särskilt yttrande av Marithe Eriksson (kd), Eva Hallström (mp) och Willy Söderdahl (v)

I utredningen läggs ett antal viktiga förslag om förstärkningar av åtgärdsprogram fram, exempelvis att förslagen till åtgärder tydligt ska visa att normen nås, hur åtgärderna ska finansieras och hur olika uppgifter ska fördelas mellan berörda parter.

Förändringarna ger förbättrade möjligheter att klara miljökvalitetsnormer vilket är mycket viktigt. Överskridande av miljökvalitetsnormer kan innebära betydande hälsorisker. I de fall miljökvalitetsnormer inte klaras kommer detta att "betalas" av de människor som bor inom dessa regioner med försämrad hälsa. Redan idag överskrids luftkvalitetsnormen för partiklar i exempelvis Stockholm på vissa gator.

För att inte förtroendet för åtgärdsprogrammets styrka ska urgröpas redan innan de hunnit verka är det av största vikt att redan antagna åtgärdsprogram, fattade med stöd av äldre lagstiftning, stärks i sådan mån att normer klaras. Om det i det något längre perspektivet visar sig att de nu lagda förslagen till förstärkningar av lagstiftningen runt åtgärdsprogrammen inte är tillräckliga, bör det bland annat övervägas att införa överklaganderätt för enskilda som bor i miljöer där miljökvalitetsnormer inte klaras.

Särskilt yttrande av Eva Hallström (mp)

Miljökvalitetsnormer infördes genom miljöbalken för att uttrycka den lägsta godtagbara miljökvaliteten i och på olika områden. Syftet med normerna är att utifrån befintlig kunskap skydda människors hälsa och miljön. Överskridande av miljökvalitetsnormer innebär betydande hälsorisker. I de fall där miljökvalitetsnormer inte klaras kommer detta "betalas" med försämrad hälsa av de människor som bor inom berörda områden. Detta är ett perspektiv som inte framkommer i betänkandet och dess resonemang kring finansieringen av åtgärder för att klara miljökvalitetsnormer.

Det finns uträkningar på vad det kostar att inte göra något och dessa kostnader för skador på människor och gröda har visat sig vara mycket högre än kostnaderna för att åtgärda problemen. Detta finns bland annat att läsa i Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier, prop. 2000/01:130.

Miljökvalitetsnormerna bör även gälla i inneslutna eller halv-inneslutna trafikordningar där människor vistas. Exempel på sådana anordningar är vägtrafiktunnlar, parkeringsgarage och tunnelbanor.

Miljökvalitetsnormer som styrmedel har hittills inte använts i stor utsträckning till skydd för människors hälsa och miljö. Miljöpartiet vill utöka dessa möjligheter både på regional och lokal nivå.

Det fanns enligt tidigare skrivning i 5 kap. 2 § en beskrivning av vad miljökvalitetsnormer skall ange i olika punkter. I en av dessa punkter fanns nivåer av kemiska ämnen, i en annan fanns högsta nivåer för buller, skakning, ljus, strålning och annat. Genom att tidigare ha angett vissa störningar så var bestämmelsen begränsad till enbart dessa, men genom ändringar som genomförts omfattas nu alla störningstyper.

En utökad möjlighet att använda miljökvalitetsnormer för olika ändamål vore önskvärd.

Försiktighetsprincipen skall vara vägledande, vilket innebär att man i större utsträckning än hittills beaktar att vi inte idag vet vilka risker olika system medför. Att införa miljökvalitetsnormer för begränsade områden av olika slag för att kunna studera effekterna av detta och med utgångspunkt härifrån dels kunna göra generella rekommendationer och dels kunna erbjuda särskilt känsliga personer ett livsutrymme är ett handlingsalternativ som idag inte beaktas.

Jag vill skapa en möjlighet för kommuner att ansöka hos regeringen om att införa en miljökvalitetsnorm till skydd för människor och miljö inom ett geografiskt begränsat område. Detta kan exempelvis gälla strålmiljö, bl.a. avgränsade lågstrålande zoner. Dessutom bör generella föreskrifter för ett miljöskyddsområde med kravnivåer på strålning tas fram. Idag har vi många människor som är känsliga och oroliga inför den ökade strålning som utbyggnaden av infrastrukturen för kommunikationsteknologin medför och detta vore ett sätt för dem att kunna vara garanterade ett område där det finns en norm att följa. Även människors oro för olägenhet ska beaktas som en olägenhet.

Trots betänkandets förtydliganden vad gäller hur åtgärdsprogram ska genomföras för att uppfylla miljökvalitetsnormer är det fortfarande otydligt vad som sker när ett åtgärdsprogram inte uppfylls. Det är bra att överskridande av försiktighetsmått är straffbara. Det finns fortfarande problem med att berörda parter inte

inser situationens allvar då miljö kvalitetsnormer överskrids. Man vill gärna förminska och relativisera problemen och har svårt att acceptera miljö kvalitetsnormernas absoluta karaktär. Det finns därför ett behov av ekonomiska sanktioner för att driva på utvecklingen så att miljö kvalitetsnormerna blir ett effektivt styrmedel för att säkra människors hälsa och en bättre miljö. Därför bör möjlighet till miljö sanktionsavgift när ett åtgärdsprogram inte följs övervägas.

Kapitel 3, Miljöorganisationernas deltagande i miljöprocesser

Reservation av Marithe Eriksson (kd), Eva Hallström (mp) och Willy Söderdahl (v)

Vi anser att våra utredningar visar så goda erfarenheter av miljöorganisationernas deltagande i miljöprocesser och av deras utnyttjande av rätten att överklaga miljöbeslut, att överklagningsrätten bör utvidgas.

Särskilt yttrande av Marithe Eriksson (kd)

I direktivet som Miljöbalkskommittén fick när det gäller miljöorganisationers rätt att enligt kap. 16 § 13 överklaga tillstånd, godkännande och dispenser, ingick att granska hur denna talerätt nyttjats och vilka erfarenheter som miljöorganisationer, myndigheter, domstolar och verksamhetsutövare har av denna s.k. talerätt. Det ingick inte att lämna förslag på området men kommittén har inte varit förhindrad att göra detta.

De slutsatser som kunnat dras av genomgången är att talerätten enligt kap. 16 § 13 inte missbrukats. Erfarenheterna är i stort sett goda både hos myndigheter, domstolar och verksamhetsutövare. Vidare har konstaterats att rätten för miljöorganisationer att överklaga nyttjats endast i få ärenden.

Av denna anledning borde det varit möjligt för kommittén att lämna förslag om förstärkningar av talerätten, exempelvis mildringar i kravet på antal medlemmar och verksamhetsår. Vidare borde kommittén undersökt möjligheterna att vidga talerätten så att det gått att överklaga tillståndsfrågor i mer vid mening. Be-

stämmelserna i kap. 16 § 13 har enligt miljöorganisationerna kommit att tolkas snävt i praxis.

Andra viktiga frågor gäller förbättrad tillgång till miljöinformation, exempelvis rätt att överklaga statsråds beslut att inte lämna ut information och att begära rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut när dessa uppenbart gäller miljöärenden, möjligheter till förbättrad rättshjälp i domstolsärenden och utökad information på myndigheternas hemsidor.

Utökad talerätt innebär viss risk för att enstaka ärenden kan ta längre tid. Detta måste vägas mot ”förstärkt granskning” så att ”fler stenar lyfts och vänds på” samt stärkt engagemang och delaktighet. Mycket vinnas naturligtvis om verksamhetsutövare redan från början i en tillståndsprocess vinnlägger sig om informera de miljöorganisationer som finns företrädde lokalt.

Särskilt yttrande av Eva Hallström (mp) och Willy Söderdahl (v)

Omprövningsbeslut eller beslut om uppdatering av villkor ska kunna överklagas av en miljöorganisation. Möjligheten för miljöorganisationer att initiera omprövning eller uppdatering av villkor bör också finnas.

Miljöbalkskommittén har i uppdrag att utvärdera miljöorganisationernas deltagande i miljöprocesser. Det framkom då, att de farhågor som fanns vid införandet av den vidgade talerätten i 16 kap. 13 § miljöbalken inte infriades. Många varnade för att det skulle bli en kraftig ökning av antalet överklaganden och förlängda handläggningstider. Kommitténs utvärdering visade att så inte blivit fallet. Antalet överklagande har varit få. Sjutton ärenden överklagades under åren 2002 och 2003 av miljöorganisationer. Detta skall ställas mot att de fem miljödomstolarna avgjorde sammanlagt cirka 1 100 överklagade mål under enbart 2003.

Utvärderingen visar också att alla inblandade parter till mycket stor del upplever miljöorganisationernas deltagande som positiv – speciellt om de kommer in tidigt i processen.

Den grundläggande frågan är om man ser miljöorganisationerna som ett hot eller som en möjlighet. Vi ser miljöorganisationernas deltagande i processen som en möjlighet och där finns stöd för denna uppfattning i utvärderingen. Ökade möjligheter för miljöorganisationerna att överklaga är positivt för såväl miljön som den demokratiska processen. Det skulle också öka incitamenten för

verksamhetsutövare att få in miljöorganisationerna tidigt i processen för att undvika ett senare överklagande från sakägare. Utvärderingen visar också att besluten blir bättre när miljöorganisationerna deltar i processen.

Inget hade hindrat kommittén att komma med förslag om en utökad rätt att överklaga för miljöorganisationerna, något som majoriteten tyvärr avvisade. Regeringen har tydligt uttalat av vissa delar av regleringen kring miljöorganisationernas talerätt behöver förtydligas, kommittén har valt att inte lägga fram några förslag på sådana förändringar. Vi saknar vidare diskussion om, och slutsatser kring, miljöorganisationers rätt att överklaga beslut om tillstånd som prövas av regeringen samt hur finansieringsaspekten avgör olika organisationers möjlighet att använda sig av de rättsliga verktyg som lagen tillhandahåller. Det framkommer i den utvärdering som gjorts att finansieringen är ett hinder och möjligheten att söka finansiellt stöd för miljöjuridiskt arbete bör utökas.

Kommittén har tidigare lämnat förslag på att göra en del tillståndsärenden till anmälningsärenden. Det är en effektivisering, men gör det samtidigt omöjligt för miljöorganisationerna att överklaga. Genom att ge dem den möjligheten hade man garanterat att gränsdragningen mellan tillståndsärenden och anmälningsärenden inte hamnat fel.

Vi skulle helst se att miljöorganisationerna fick en utökad rätt att överklaga ärenden som behandlas enligt miljöbalken. Vi anser också att kriteriet två tusen medlemmar är för högt satt. Det medför att ett stort engagemang i ett miljöärende i en liten ort inte ges möjligheten att överklaga.

Termen ”miljöorganisationer” blir en alltför snäv avgränsning. Vi anser att flera organisationer bör ges möjlighet att utnyttja talerätten, t.ex. friluftorganisationer. Deras ändamål och intressen sammanfaller ofta med miljöorganisationernas, men från en annan infallsvinkel. Detta bör man ta tillvara, genom att de får vara med i hela processen.

Organisationernas deltagande i miljöprocesser är inte ett hot – det är en tillgång. Låt oss ta vara på den.

Särskilt yttrande av Sören Norrby (fp)

Vår grundliga genomgång av miljöorganisationernas deltagande i miljöprocesser visar att detta har fungerat överraskande bra. Det finns därför anledning att utöka möjligheterna. Det är samtidigt angeläget att Miljöbalkskommitténs tidigare förslag om effektivisering och förenkling av processerna genomförs.

Jag anser att fler stora organisationer som i praktiken arbetar med miljöfrågor av stort allmänintresse ska kunna omfattas av talarätten enligt miljöbalken. Därmed breddas basen för ideella organisationers tidiga medverkan i miljöprocesser, deras kompetens och kontaktytor kan tas till vara. Samma formella trösklar som nu bör gälla. Exempel på sådana organisationer är hembygdsrörelsen, Friluftsförbundet, Sportfiskarna och båtlivsorganisationer. De har bl.a. till ändamål och intresse att värna och bevara kulturmiljöer, biotoper, rekreativmiljöer och biologisk mångfald och kan behöva ytterligare tydliggöra detta i sina stadgar. Deras medverkan tidigt i miljöprocesser kan bidra till en långsiktigt hållbar utveckling och förebygga konflikter sent i processerna. Ett syfte är naturligtvis att deras intressen ska kunna beaktas så att överklaganden kan undvikas.

Detta resonemang om vidgad medverkan stämmer bra med Århuskonventionen och EG-direktiv och bör därför avspeglas i det fortsatta arbetet med utveckling och genomförande av dessa. Det gäller givetvis också planprocesser enligt plan- och bygglagen där regelverket redan nu är betydligt öppnare men kan utvecklas.

Kapitel 4, Avgifter för prövning och tillsyn

Särskilt yttrande av Marithe Eriksson (kd), Eva Hallström (mp) och Willy Söderdahl (v)

Det konstateras i utredningen att det idag inte finns anledning till förändringar i systemet för statliga myndigheters prövningsavgifter med undantag för prövning av vattenverksamheter. Förändringar på detta område är emellertid något komplicerade och underlättas sannolikt när vattenmyndigheterna varit i arbete en tid. De förändringar som ägt rum och som får betydelse framöver gäller att prövningsnivån ”tryckts ner” till lägre instanser. I redogörelsen skattas att kommunernas kostnader för ett större antal anmälningsärenden ökar ca 25 procent i denna del. Även länsstyrelserna får

ökade kostnader och arbetsbördor. Det är här viktigt att poängtera att finansieringsprincipen måste gälla, dvs. om arbete läggs till en lägre nivå, i detta fall till kommunerna, måste kostnadskompensation ske.

Särskilt yttrande av Eva Hallström (mp)

Undersökningen har visat att avgifterna täcker till viss mån de kostnader som staten har. Jag anser att en höjning av avgifterna bör ske och en ökad differentiering, vilket kan jämföras med tidigare avgifter som för vissa verksamheter var på en högre nivå än nuvarande.

Jag har fått flera uppgifter om att prövningsinstanserna behöver förstärkt kapacitet för att miljöbalken skall få avsett genomslag. Det gäller både ökade resurser och utbildning om miljörelaterade frågor. Jag anser att regeringen vid behov bör åtgärda denna brist.

Kapitel 5, Övriga frågor

Särskilt yttrande av Marithe Eriksson (kd), Eva Hallström (mp), Lars Lindblad (m), Sören Norrby (fp), Willy Söderdahl (v) och Roger Tiefensee (c)

Det finns anledning att rikta kritik mot att de utstående frågor om prövningsordning och systemet för miljökonsekvensbedömningar, som pekas ut i avsnitt 5.2.1–5.2.2, inte nu skyndsamt får utredas klart.

I tilläggsdirektiv till Miljöbalkskommittén 2003:61 gav regeringen ett uppdrag att vidareutveckla den vision om den framtida prövningsorganisationen som presenterades i delbetänkandet Miljöbalken under utveckling – ett principbetänkande, SOU 2002:50. I delbetänkandet Alternativ för miljöbalkens prövningsorganisation SOU 2004:38 presenterades i samarbete med PBL-kommittén (SOU 2004:40) ett antal förslag till alternativa prövningsmodeller. Syftet var både att få till en mer ändamålsenlig organisation för miljöprövningar och att i samråd med PBL-kommittén titta på möjligheter att få in framförallt bygglovprövning i denna prövningsorganisation. Det sistnämnda då det finns uttalat önskemål om att få till stånd dels ökad samordning mellan plan- och bygglagstiftningen och miljöbalken, dels att få en ökad effektivitet i

denna prövning genom ett minskat antal överprövningsinstanser för bygglovärenden. Det hade varit naturligt om Miljöbalkskommittén och PBL-kommittén kunnat fullfölja denna utredning och lämna mer färdiga förslag i denna del. Att regeringen inte ger uppdrag att lämna mer färdiga lösningar, riskerar att fördröja viktiga och önskade lagändringar.

I tilläggsdirektivet ovan ges Miljöbalkskommittén också i uppdrag att se över också förfarande med miljökonsekvensbedömningar. I En effektivare miljöprövning, SOU 2003:124, läggs flera förslag till effektiviseringar i MKB-förfarandet, men det påtalas också ett starkt behov av att utreda systemet med miljökonsekvensbedömningar i sin helhet för att om möjligt hitta en gemensam lösning för all typer av miljökonsekvensbedömningar som skall göras, oberoende av sektorslagstiftning eller vilka projekt eller planer det handlar om. För att möjliggöra överskådlighet, ökad effektivitet och överensstämmelse med EG-rättens utformning skulle det varit värdefullt om Miljöbalkskommittén fått möjlighet att lämna förslag till genomgripande förändring.

Kommittédirektiv

Miljöbalken – uppföljning och reformbehov

**Dir.
1999:109**

Beslut vid regeringssammanträde den 22 december 1999.

Sammanfattning av uppdraget

Regeringen tillkallar en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utvärdera tillämpningen av miljöbalken och lämna förslag till nödvändiga reformer.

Kommittén skall ägna särskilt intresse åt följande frågor:

- tillämpningen av miljöbalkens allmänna hänsynsregler hos domstolar och myndigheter,
- frågan om hur 3 och 4 kap. miljöbalken skall integreras med hänsynsreglerna och andra regler om markanvändning i balken,
- miljö kvalitetsnormernas betydelse för miljöarbetet samt normernas tillämpningsområden,
- miljökonsekvensbeskrivningar, förfarandet och erfarenheter när det gäller frågan om hur regelverket fungerar samt kvaliteten på konsekvensbeskrivningarna,
- prövningsordningen och andra regler för mål om tillstånd enligt miljöbalken,
- kostnadsrämsiga konsekvenser av miljöbalkens tillämpning för de tillståndssökande och andra inblandade,
- tillsynens effektivitet samt dess förhållande till de standardiserade miljöledningssystemen EMAS och ISO 14001,
- avgiftssystemet och gränsdragningen mellan skatt och avgift vid myndighetsutövning som rör ett kollektiv,
- miljö sanktionssystemet, dess effektivitet och samspel med andra myndighetsingripanden,
- utformningen av bestämmelserna om miljöbrott m.m. i 29 kap. miljöbalken och behovet av andra åtgärder för ett effektivt och rättvist sanktionssystem.

Kommittén skall redovisa kostnader och andra konsekvenser och förslag till finansiering av sina förslag samt hur förslagen förhåller sig till gällande EG-rätt.

Bakgrund

Miljöbalken utgör en sammanhållen och övergripande lagstiftning för hela miljöområdet. Genom sin utformning med övergripande mål, allmänna hänsynsregler och nya övergripande instrument, som t.ex. miljö kvalitetsnormer, skapar den större förutsättningar för att lagstiftningen används som ett verktyg som styr miljöarbetet mot uppsatta miljömål. Miljöbalken innebär således en anpassning av lagstiftningen till den miljöpolitiska utvecklingen och skall användas bl.a. för att genomföra de miljö kvalitets mål som bygger på propositionen Svenska miljömål (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU:6, rskr. 1998/99:183).

En omfattande inledande utbildning om miljömålen och den nya miljölagstiftningen genomförs för närvarande (dir. 1997:110) av Kommittén för Miljöbalksutbildningen (M 1997:03). Även efter denna första utbildning kommer anställda hos myndigheter, kommuner och företag att få återkommande utbildning och information.

Utbildningarna skall inte bara ge kunskap utan också skapa ett brett forum för diskussion om miljöbalkens tillämpning och effektivitet. I propositionen om Miljöbalk (prop. 1997/98:45) betonar regeringen att det finns ett behov av att både utvärdera tillämpningen av miljöbalken och överväga vilka reformbehov tillämpningen kan leda till.

En fortsatt reformering av miljölagstiftningen

Miljöbalken kan tillämpas på alla verksamheter och åtgärder som inte är av försumbar betydelse för människors hälsa och miljön. Genom sitt breda tillämpningsområde skall balken bidra till att de beslut som fattas både av myndigheter och enskilda främjar en ekologiskt hållbar samhällsutveckling. Det är naturligt att ett nytt lagverk av miljöbalkens omfattning med ett tillämpningsområde som rör alla samhällets sektorer ger upphov till nya frågor. Den snabba samhällsutvecklingen liksom erfarenheterna av miljöbalkens

tillämpning kommer att medföra att bestämmelser som nu ingår i miljöbalken måste följas upp och vid behov ändras eller kompletteras. Ytterligare ett starkt motiv för det är de förändringar som följer av vårt medlemskap i EU.

I propositionen Miljöbalk (prop. 1997/98:45) aviserade regeringen därför att en parlamentariskt sammansatt utredning skulle tillsättas för att följa tillämpningen av miljöbalken och vid behov föreslå en reformerad lagstiftning som ytterligare kan säkerställa att balkens mål uppnås (Del 1, s. 654–655). Det finns också anledning att i ett större sammanhang nu närmare överväga de mer övergripande synpunkter som kom fram vid beredningen av miljöbalken och som då inte kunde färdigbehandlas.

Härtill kommer att Tunnelkommissionen i sitt betänkande Miljö i grund och botten – erfarenheter från Hallandsåsen (SOU 1998:137) har pekat på några möjliga förändringar av miljöbalken.

Uppdraget

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler

Tillämpningen av miljöbalkens allmänna hänsynsregler kommer att ha stor betydelse för vilket genomslag som balken får och för möjligheterna att uppnå miljöbalkens mål. De hänger nära samman med de övergripande målen för miljöpolitiken, nämligen att skydda människors hälsa, att bevara den biologiska mångfalden, att främja en långsiktig hållbar utveckling med naturresurser och att skydda natur och kulturlandskap. Hur de allmänna hänsynsreglerna tillämpas när det gäller ärenden om tillstånd eller motsvarande prövning som följer av miljöbalken liksom i frågor som rör den operativa tillsynen och tillsynsvägledningen enligt förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken skall vara en grundläggande utgångspunkt för kommitténs arbete.

Bestämmelserna för hushållning med mark och vatten i 3 och 4 kap. miljöbalken bör materiellt och lagtekniskt bringas närmare hänsynsreglerna och andra regler om markanvändning i balken.

Vad vattenlagstiftningens infogande i miljöbalken har inneburit för miljöskyddet skall med utgångspunkt i de allmänna hänsynsreglerna ägnas särskilt intresse i sammanhanget. Även förhållandet mellan de allmänna hänsynsreglerna och de särskilda hänsynsregler

i fråga om vattenverksamhet som finns i 11 kap. miljöbalken skall ägnas uppmärksamhet

I fråga om små och medelstora företag skall kommittén utöver vad som anges i kommittéförordningen (1998:1474) belysa hur dessa företag påverkas av hänsynsreglerna och vid behov föreslå åtgärder för att underlätta för företagen att leva upp till miljöbalkens mål.

Kommittén skall vid behov lämna förslag till de ändringar eller kompletteringar av lagstiftningen som behövs.

Tillsynen

Kommittén skall hämta in myndigheters, organisationers och enskildas erfarenheter av hur tillsynen fungerar och de allmänna hänsynsreglernas roll i sammanhanget.

Verksamheter som är registrerade enligt EU:s system för miljöstyrning och miljörevision (Eco Management and Audit System, EMAS) bedriver en aktiv och offentlig intern miljöstyrning och miljörevision.

Kommittén skall närmare följa upp hur tillsynsarbetet enligt miljöbalken över miljöfarlig verksamhet kommer att påverkas av att verksamheter är anslutna till EMAS eller Internationella Standardiseringsorganisationens system ISO 14001. Förhållanden som skall undersökas är vilken långsiktig inverkan på tillsynsbehovet och tillsynsavgiften som detta kan medföra och vilka samordningsmöjligheter mellan å ena sidan tillsyn och å andra sidan miljöledningssystemen EMAS och ISO 14000 som föreligger. I detta ingår även en redovisning av de ekonomiska konsekvenserna för tillsynsarbetet av ett förändrat tillsynsbehov.

Miljö kvalitetsnormer

Miljöbalken innehåller ett utvecklat system med miljö kvalitetsnormer. I förordningen (1998:897) om miljö kvalitetsnormer finns normer utfärdade för kvävedioxid, svaveldioxid och bly. Naturvårdsverket har lämnat förslag om ytterligare miljö kvalitetsnormer. Systemet med miljö kvalitetsnormer skall följas upp av kommittén som skall analysera normernas genomslagskraft och vid behov lämna förslag till de förändringar av systemet som kan bidra till att

föreskrifterna enligt 5 kap. miljöbalken fungerar som instrument för att minska miljöbelastningen till nivåer som naturen långsiktigt tål. Det är därvid viktigt att kommittén beaktar syftet med de nationella miljö kvalitetsmålen och de regionala mål som länsstyrelser och andra myndigheter fått i uppdrag att utveckla. Kommittén skall vidare analysera hur balkens styrmedel är relaterade till det nya systemet med miljö kvalitetsnormer. Dessutom skall kommittén analysera vilka effekter reglerna har för svenska företags nationella och internationella konkurrenskraft.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningarna har mot bakgrund av den EG-rättsliga regleringen utvecklats och fått nya formkrav i miljöbalken. Bland annat skall länsstyrelserna avgöra om en verksamhet har betydande miljöpåverkan. Om länsstyrelsen finner att miljöpåverkan är betydande, krävs det bl.a. ett omfattande samrådsförfarande. Kommitténs arbete skall därför särskilt inriktas på att utvärdera om det utvecklade förfarandet att sammanställa miljökonsekvensbeskrivningar är effektivt och samtidigt ger miljökonsekvensbeskrivningarna en tillräckligt hög kvalitet. Kommittén skall även analysera förslaget att det bästa alternativet ur miljösynpunkt alltid skall ingå i en miljökonsekvensbeskrivning och vad som skall innefattas i detta begrepp (SOU 1998:137). Kommittén skall också utreda om regelverket tillgodoser rimliga anspråk hos myndigheter, organisationer, sakägare och enskilda på att kunna utöva inflytande över projekten när det gäller att begränsa skadeverkningsarna av planerade anläggningar. Vidare bör kommittén analysera om det nu beslutade förfarandet i alla delar står i proportion till syftet med kravet. Kommittén skall lämna förslag till de ändringar som kan behövas.

Avgifter

Regeringen anser att utformningen av systemet för prövning av tillsynsavgifter bör övervägas ytterligare. Bland annat bör kommittén närmare studera i vilken utsträckning fasta avgifter snedvrider konkurrensen. Det är också viktigt att upprätthålla skillnaden mellan skatt och avgift. Arbetets inriktning skall vara att sådan

myndighetsverksamhet som avser prövning och tillsyn endast skall avgiftsfinansieras om den klart faller inom de ramar som regeringsformen ger.

Miljöbalksutredningen föreslog i sitt huvudbetänkande Miljöbalken (SOU 1996:103) att dispensavgifter skulle betalas för att utjämna ekonomiska konkurrensförhållanden till följd av dispensen (Del 2, s. 323). Regeringen ansåg dock i propositionen om Miljöbalk att grunderna för avgiftsuttaget borde lagregleras på ett tydligare sätt (Del 1, s. 516–517). Regeringen anförde vidare att underlag för att göra detta saknades men att regeringen hade för avsikt att låta utreda frågan. I sitt slutbetänkande (SOU 1998:35) Förordningar till miljöbalken pekade utredningen på andra avgiftsfrågor exempelvis om vattenverksamhet som förtjänade ytterligare uppmärksamhet. En annan fråga som utredningen tog upp var den om gränsdragningen mellan skatt och avgift i regeringsformens mening när det gäller myndigheternas tjänster till ett kollektiv (SOU 1996:103, Del 2, s. 321 f.). Denna gränsdragning har bl.a. betydelse för riksdagens möjlighet att delegera beslutanderätt.

I kommitténs arbete skall också ingå att överväga de nyss nämnda frågor som väckts av Miljöbalksutredningen och lämna förslag till de ändringar som behövs.

Tillståndsprövning

Miljöbalken innebär att en ny och sammanhållen prövningsordning införs. Miljödomstolar inrättas. Nya processuella och administrativa regler har tillkommit. Som framgår av avsnittet om en fortsatt reformering av miljölagstiftningen, har regeringen aviserat en översyn av frågan om tillståndsprövningen i framtiden bör ligga direkt hos miljödomstol eller skall prövas av domstol först efter överklagande av förvaltningsmyndighets beslut. Kommittén skall utreda denna fråga med beaktande av bl.a. tidigare utredningar och förslag om administrativ prövningsordning för vattenmål (SOU 1977:27, prop. 1981/82:130, bet. 1982/83:JoU30 s. 40, rskr. 1997/98:278). Kommittén skall vidare beakta den utveckling som skett genom att renodlingen av domstolarnas roll att avgöra tvister mellan enskilda och det allmänna, alltmer kommit i förgrunden (SOU 1991:106, prop. 1994/95:100, s. 4 f. och 48, prop. 1996/97:1, s. 33 f. och prop. 1997/98:1, s. 42 f.). Kommittén skall vid bedömningen av för- och nackdelar med en administrativ

prövning i första instans belysa frågan hur anspråk på ersättning eller skadestånd enligt miljöbalken skall lösas samt redovisa konsekvenserna av olika alternativ i förhållande till den föreslagna prövningsordningen. Kommittén skall även närmare utreda Tunnelkommissionens förslag att anläggandet av järnvägar, vägar och allmänna farleder skall prövas av miljödomstol i stället för av de verk som är ansvariga för sakområdet i samband med den prövning som sker enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnvägar, väglagen (1971:948) och lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn (SOU 1998:137). Även prövningspliktens omfattning liksom frågor av processuell och administrativ art som faller inom ramen för miljödomstolarnas tillämpning skall vid behov belysas av kommittén som skall lägga fram förslag i dessa och andra tillståndsfrågor i den utsträckning det behövs.

Härutöver skall kommittén redovisa sådana kostnadsmissiga konsekvenser för tillståndsökande och andra parter som myndigheter och miljöorganisationer som miljöbalken har föranlett. I fråga om miljöorganisationerna skall kommittén även redovisa erfarenheterna av den vidgade talerätten enligt 16 kap. miljöbalken och hur denna rätt har utnyttjats eller på annat sätt berört organisationerna när det gäller tillståndsbeslut som har meddelats på central, regional eller kommunal nivå.

Miljösanktionsavgifter

Tillsynsmyndigheterna får genom miljöbalken ytterligare ett sanktionsmedel, nämligen miljösanktionsavgifter. I förordningen (1998:950) om miljösanktionsavgifter föreskriver regeringen att avgifter skall betalas för de överträdelser som anges i en bilaga till förordningen. Kommittén skall utvärdera effektiviteten hos det nya sanktionssystemet och samspelet mellan tillsynsreglerna, sanktionsavgifterna och de straffrättsliga reglerna samt föreslå de ändringar av regelverket som kan behövas.

Straff

Den straffrättsliga regleringen i miljöbalken bör uppmärksammas av kommittén. Riksåklagaren har i december 1998 genom rapporten Effektivare miljöbrottsbekämpning lämnat förslag till åtgärder. På uppdrag av riksdagen (bet. 1997/98:JuU1) har en nationell miljöbrottsstrategi utarbetats. Dessa frågor skall kommittén beakta i sitt arbete. Vidare framförs det ofta i den allmänna debatten att alltför få brott med miljörettslig anknytning beivras. Riksåklagaren har under beredningen av miljöbalken framfört att det bör göras en översyn av brotten miljöbrott och vållande till miljöstörning. Kommittén skall utreda förutsättningarna för att ändra brottsbeskrivningen av främst miljöbrott och även i övrigt följa den straffrättsliga tillämpningen av miljöbalken samt lämna de förslag som kan behövas för att åstadkomma ett effektivt och rättvist sanktionssystem.

Kostnader

Om kommitténs förslag påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda, skall en beräkning av dessa konsekvenser redovisas. Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt, skall dessa redovisas. Om förslagen innebär kostnadskonsekvenser för staten, kommuner eller landsting, skall även förslag till finansiering anges.

Tidsplan, arbetsformer m.m.

Kommittén skall utöver vad som tidigare anförts samråda med den parlamentariska beredningen om mål i miljöpolitiken (M 1998:07). Kommittén skall dessutom genom utfrågningar, enkäter och på andra lämpliga sätt hämta in erfarenheter av miljöbalkens tillämpning. Om det under utredningens gång kommer fram ytterligare frågor av lagstiftningskaraktär som rör uppdraget, är kommittén fri att behandla dessa frågor. Större frågor skall först anmälas till regeringen.

Genom de övergångsregler som ges genom lagen (1998:811) om införande av miljöbalken gäller att äldre lag skall tillämpas i fråga om mål och ärenden som inkommit till domstolar och myndigheter före den 1 januari 1999. Detta innebär att de erfarenheter kom-

mittén kan inhämta om miljöbalken och dess genomslag blir begränsade under en inledande period särskilt som Koncessionsnämnden för miljöskydd överlämnat en stor mängd mål till domstolarna som skall handläggas enligt äldre ordning. Trots att utvärderingen av balken därför kommer att dröja finns det frågor av mer begränsad natur som kommittén kan inleda sitt arbete med. Kommittén skall därför i ett delbetänkande senast den 31 december 2000 redovisa förslag av mer begränsad, lagteknisk natur som uppdraget leder till. Kommittén skall i ett mer samlat betänkande senast den 1 juli 2002 lämna förslag till de mer omfattande ändringar av lagstiftningen som uppdraget kan medföra och samtidigt redovisa de dittills gjorda erfarenheterna av miljöbalkens hänsynsregler. Kommittén skall i ett slutbetänkande senast den 31 december 2003 redovisa en fullständigare bild av hur miljöbalken fått genomslag i den praktiska tillämpningen liksom andra frågor som rör uppföljningen av de centrala instrumenten i balken.

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till Miljöbalkskommittén
(M 1999:03)**

**Dir.
2001:25**

Beslut vid regeringssammanträde den 29 mars 2001.

Sammanfattning av uppdraget

Miljöbalkskommittén (1999:03) skall gå igenom sådana vatten-
domar som kan ha betydelse för riskerna för översvämningar.
Syftet med genomgången skall vara att ta fram ett relevant underlag
för en analys av miljöbalkens bestämmelser om omprövning av
gällande tillstånd för vattenanläggningar och vattenreglering. Kom-
mittén skall analysera bestämmelserna om omprövning samt vid
behov föreslå ändringar i lagstiftningen.

Europaparlamentet och rådet har antagit ett direktiv
(2000/60/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens
åtgärder på vattenpolitikens område (EGT L 327, 22.12.2000, s. 1,
Celex 32000L0060), det så kallade ramdirektivet för vatten. Kom-
mittén får i särskilt uppdrag att lämna förslag till hur direktivets
bestämmelser om miljömål, åtgärdsprogram och utsläpp till vatten
skall genomföras i svensk lagstiftning. Uppdraget omfattar även
vissa andra bestämmelser i direktivet som rör miljöbalken och
närliggande lagstiftning.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 22 december 1999 att tillkalla en parla-
mentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utvärdera
tillämpningen av miljöbalken och lämna förslag till nödvändiga
reformer (dir. 1999:109). Kommittén har antagit namnet Miljö-
balkskommittén.

Möjligheten att ompröva äldre tillstånd till vattenverksamhet

Kommittén skall enligt sina direktiv ägna särskilt intresse åt bl.a. prövningsordningen och andra regler för mål om tillstånd enligt miljöbalken.

Vidare har regeringen till kommittén överlämnat en framställning från Svenska Kraftverksföreningen om lagändringar i syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig och snabb hantering av mål om säkerhetshöjande åtgärder vid dammanläggningar. Det kan i sammanhanget också noteras att Affärsverket svenska kraftnät i regleringsbrevet för år 2000 fick i uppdrag att genomföra en översyn av finansieringsmöjligheterna för utredning och planering av åtgärder för att begränsa risken för skador vid höga vattenflöden samt för genomförande av förebyggande åtgärder. Uppdraget har redovisats till regeringen.

Översvämningarna i norra Svealand och södra Norrland samt västra Sverige under sommaren respektive hösten 2000 har väckt frågan om särskilt äldre vattendomar behöver omprövas. Detta aktualiserar i sin tur frågan om nu gällande föreskrifter om omprövning av tillstånd till vattenverksamhet, är tillräckliga för att förbättra möjligheterna att förebygga och begränsa riskerna för översvämningar.

Tillstånd enligt vattenlagen (1983:291, VL) och äldre vattenlagen (1918:523, ÄVL) eller motsvarande äldre bestämmelser skall anses meddelade enligt miljöbalken (MB) enligt 5 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken (MP). Ett sådant tillstånd och villkoren för detta skall alltså kunna omprövas enligt 24 kap. 5 § MB på ansökan av Naturvårdsverket, Kammarkollegiet eller länsstyrelsen, enligt vad som framgår av 24 kap. 7 § MB. Det är då att lägga märke till nyheten i MB att det inte bara är villkoren utan också själva tillståndet till vattenverksamhet som kan omprövas, såvitt avser verksamhetens omfattning. I fråga om tillstånd enligt VL och ÄVL gäller alltså inte den begränsning i fråga om möjligheterna till omprövning såvitt avser verksamhetens omfattning som i 31 § MP stadgats beträffande ett tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt miljöskyddslagen (1969:387). Däremot gäller för vattenverksamhet enligt 32 och 33 §§ MP, särskilda bestämmelser som innebär en avvikelse från huvudregeln i 24 kap. 5 § första stycket 1, att en verksamhet alltid kan omprövas efter tio år. De fall som avses i 32 § MP avser tillstånd enligt VL, där omprövningstiden enligt 15 kap. 3 § av vattendomstol fastställts vara längre än 10 år. Av 33 § första

och andra styckena MP följer att längre omprövningstider också gäller i fråga om vissa tillstånd enligt ÄVL.

Det bör dock observeras att det nyss nämnda undantaget gäller tidsfristen enligt 24 kap. 5 § första stycket 1 MB. De grunder för omprövning före utgången av denna tidsfrist som anges i punkterna 2–11 i stadgandet gäller alltså även tillstånd enligt VL och ÄVL. För punkt 6 gäller dock den inskränkningen som stadgas i 33 § tredje stycket MP och som förutsätter att förändringen i omgivningen har skett efter den 31 december 1983.

För den materiella bedömningen vid omprövningen gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. samt de särskilda tillåtlighetsreglerna i 11 och 16 kap. MB. Dessutom gäller det extra skyddet för tillståndshavaren i 24 kap. 5 § sista stycket MB, som innebär att det vid omprövning inte får meddelas så ingripande villkor eller andra bestämmelser att verksamheten inte längre kan bedrivas eller att den avsevärt försvåras.

Det bör dock påpekas att bestämmelserna om tillståndshavarens rätt till ersättning vid omprövning kan innebära begränsningar i det allmännas möjligheter att åstadkomma förbättringar för t.ex. miljön eller fisket. Till skillnad från vad som gäller vid omprövning av miljöfarlig verksamhet finns nämligen en sådan ersättningsrätt. Reglerna innebär i korthet följande (31 kap. 20 och 22 §§ MB samt 39 § MP).

Om en omprövning medför förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i en regleringsrätt har tillståndshavaren i princip rätt till ersättning av staten. Någon rätt till ersättning finns däremot inte till den del omprövningen avser förbättring av en vattenanläggnings säkerhet och inte heller för tillståndshavarens kostnader för skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder som han blir skyldig att utföra enligt omprövningen.

En annan begränsning av möjligheterna att begära omprövning kan vara att den myndighet som begärt omprövning i vissa fall blir skyldig att betala sakägarnas rättegångskostnader. Ansvar för att betala rättegångskostnaderna kan också verka avhållande på en tillståndshavares vilja att själv begära omprövning, t.ex. för att förbättra säkerheten hos en vattenanläggning.

Ramdirektivet för vatten

Europaparlamentet och rådet har antagit ett direktiv (2000/60/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (EGT L 327, 22.12.2000, s. 1, Celex 32000L0060), det så kallade ramdirektivet för vatten. Senast den 22 december 2003 skall de nationella författningar som är nödvändiga för att följa direktivet träda i kraft.

- Syftet med direktivet är att upprätta en ram för skyddet av såväl ytvatten som grundvatten, vilket i sin tur sammanfattningsvis syftar till att
- hindra ytterligare försämringar av statusen hos bl.a. marina ekosystem och ekosystem i sjöar och vattendrag samt att sådana system skall skyddas och förbättras,
- främja en hållbar vattenanvändning,
- eftersträva ett ökat skydd för och en förbättring av vattenmiljön bl.a. genom att utsläpp och spill av vissa ämnen minskar eller upphör,
- säkerställa att föroreningen av grundvatten gradvis minskar och att ytterligare förorening förhindras samt
- bidra till att mildra effekterna av översvämning och torka.

Medlemsstaterna skall identifiera de avrinningsområden som ligger inom deras territorium och hänföra dem till avrinningsdistrikt. Myndigheter skall utses för tillämpningen av direktivet inom varje distrikt. I direktivet finns särskilda regler för hur frågor som rör avrinningsområden som sträcker sig över flera medlemsstater eller som sträcker sig utanför Europeiska unionen skall hanteras.

Regeringen avser att utse en särskild utredare med uppdrag att utarbeta ett förslag till ett administrativt system för förvaltning av avrinningsdistrikten. I det uppdraget ingår att utarbeta förslag till bl.a. avgränsning av avrinningsdistrikten samt myndighetsorganisation och former för dess beslutsfattande. Materiella frågor som har anknytning till miljöbalken och närliggande lagstiftning är det dock lämpligare att Miljöbalkskommittén får i uppdrag att utreda.

Uppdraget

Omprövning av tillstånd till vattenverksamhet

Kommittén skall gå igenom sådana vattendomar som kan ha betydelse för riskerna för översvämningar. Syftet med genomgången skall vara att ta fram ett relevant underlag för en analys av miljöbalkens bestämmelser om omprövning av gällande tillstånd och villkor för vattenanläggningar och vattenreglering. Kommittén skall bedöma om förutsättningarna för omprövning är tillräckliga för att förbättra möjligheterna att förebygga och begränsa riskerna för översvämningar. Kommittén skall också bedöma om de processuella reglerna är ändamålsenliga. Vidare skall kommittén analysera om ersättningsreglerna och bestämmelserna om rättegångskostnader lägger hinder i vägen för angelägna omprövningar som syftar till att förbättra t.ex. dammsäkerhet och minska riskerna för och skadeverkningarna av översvämningar.

Om kommittén vid sin analys kommer fram till att det finns behov av lagstiftning, skall kommittén föreslå sådan.

Ramdirektivet för vatten

De miljömål som anges i artikel 4 i ramdirektivet för vatten innebär främst att åtgärder skall vidtas för att uppnå en viss vattenkvalitet. För att säkerställa ett korrekt genomförande av direktivet i svensk lagstiftning är det nödvändigt att analysera om direktivets miljömål som sådana helt eller delvis bör författningsregleras. Kommittén skall göra en sådan analys. Om det bedöms vara nödvändigt att författningsreglera direktivets miljömål skall förslag lämnas till författningsändringar. Direktivets miljömål kan även få betydelse för hur direktivets bestämmelser om åtgärdsprogram skall genomföras.

Artikel 4 innehåller även bestämmelser som inte direkt anger miljömål men som har anknytning till målen. Som exempel kan nämnas att det finns regler för klassificering av vissa vattenförekomster och om villkoren för att tidsfristerna för att uppnå målen skall få förlängas. Beträffande de delar av artikel 4 som inte direkt anger miljömål skall författningsförslag lämnas i den omfattning som är lämplig med hänsyn till kommitténs förslag beträffande målen och även i övrigt.

Kommittén skall ta ställning till hur direktivets bestämmelser om åtgärdsprogram, som finns i artikel 11, lämpligen kan genomföras i svensk lagstiftning. I första hand skall analyseras om detta kan göras genom ändringar av de nuvarande svenska reglerna om åtgärdsprogram, som finns i 5 kap. miljöbalken. Om så är fallet skall förslag till nödvändiga författningsändringar lämnas. Om det inte är lämpligt att genomföra bestämmelserna på detta sätt skall kommittén föreslå en annan ordning. Förslagen kan begränsas på det sätt kommittén finner lämpligt med hänsyn till att artikel 11 i vissa delar innehåller detaljerade regler.

Ett åtgärdsprogram enligt direktivet kan, enligt artikel 11.1, hänvisa till åtgärder till följd av nationell lagstiftning. I artikel 11.3 anges de grundläggande åtgärder som åtgärdsprogrammen skall inbegripa. Flera av dessa är sådana att kraven på innehållet i åtgärdsprogrammen kan bli helt eller delvis uppfyllda genom hänvisningar till befintliga svenska författningar, bl.a. reglerna om tillståndsplikt för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet enligt 9 respektive 11 kap. miljöbalken. Kommittén skall redovisa i vilka avseenden kraven i artikel 11.3 är uppfyllda befintlig svensk lagstiftning. I de avseenden så inte är fallet skall kommittén lämna förslag till författningsändringar. I de delar som kommittén anser att artikel 11.3 lämpligare genomförs genom de enskilda åtgärdsprogrammen, skall kommittén emellertid i stället lämna förslag som innebär att kraven kan genomföras på detta sätt. Kommittén behöver inte lämna förslag till genomförande av artikel 11.3 b.

Det är särskilt viktigt att kommittén analyserar vilka rättsverkningar ett åtgärdsprogram bör ha för att uppfylla direktivets krav. Det gäller rättsverkningarna för såväl enskilda som kommuner och myndigheter, bl.a. vid prövningar av ansökningar om tillstånd till vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet, vid omprövningar av sådana tillstånd samt för pågående markanvändning i övrigt. Direktivets bestämmelser om åtgärdsprogram kan också innebära att programmen skall innefatta åtgärder av betydelse för den kommunala planeringen. Även frågan hur åtgärdsprogrammen skall beaktas vid den kommunala planeringen skall därför analyseras. Kommitténs författningsförslag för genomförande av artikel 11 skall utformas så att åtgärdsprogrammen får de rättsverkningar som behövs för ett korrekt genomförande av direktivet.

Enligt artikel 10 skall alla utsläpp till ytvatten regleras enligt regler som anges i direktivet samt enligt andra särskilt angivna EG-direktiv och annan relevant EG-lagstiftning. Kommittén skall

granska om svenska regler för utsläpp till vatten står i överensstämmelse med de krav som ställs i artikeln. Om det behövs skall förslag till nödvändiga författningsändringar lämnas.

I artikel 7 finns bestämmelser om vatten som används för uttag av dricksvatten. Artikeln gäller även för vatten som är avsedda att i framtiden användas för detta ändamål. I artikel 7.3 föreskrivs att medlemsstaterna skall säkerställa erforderligt skydd för sådana vattenförekomster och att säkerhetszoner får upprättas för dessa. Kommittén skall bedöma om det behövs författningsändringar för att genomföra artikel 7.3, utöver de ändringar som föreslås för genomförandet av artiklarna 4, 10 och 11. Om författningsändringar behövs skall kommittén lämna förslag till sådana.

I artikel 8 finns bestämmelser om att program för övervakning av vattenstatusen skall upprättas. Enligt artikel 8.2 skall övervakningen stämma överens med kraven i bilaga V till direktivet. Av avsnitt 1.3.2 i bilagan följer att övervakningen av ytvatten skall utföras så att omfattningen och effekten av påverkan från både punkt- och diffusa källor kan bedömas. Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken finns för närvarande en skyldighet för verksamhetsutövare eller den som vidtar en åtgärd att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. En tillsynsmyndighet kan utse någon annan att göra sådana undersökningar. Verksamhetsutövaren eller den som vidtagit en åtgärd är då skyldig att ersätta kostnaderna för undersökningen.

De myndigheter som kommer att ansvara för förvaltningen av avrinningsdistrikten bör även ansvara för att övervakningsprogram enligt artikel 8 upprättas. För detta ändamål bör det finnas möjligheter att på bekostnad av verksamhetsutövare låta utföra samordnade undersökningar av olika verksamheters påverkan på vattenmiljön i hela avrinningsområden. Kommittén skall analysera om en ordning motsvarande 26 kap. 22 § miljöbalken gör detta möjligt och lämna förslag till nödvändiga författningsändringar.

Syftet med direktivet, att upprätta en ram för skyddet av vatten, anges i artikel 1. Kommittén skall ta ställning till om det för ett korrekt genomförande av direktivet är nödvändigt att i Sverige författningsreglera syftet. Om så bedöms vara fallet skall författningsförslag lämnas.

I artikel 2 ges definitioner på olika begrepp som används i direktivet. Om kommittén, mot bakgrund av sina förslag i övrigt, finner att definitionerna bör författningsregleras, skall förslag till sådan reglering lämnas.

I artikel 23 sägs att medlemsstaterna skall ange vilka påföljder som skall tillämpas i fall av överträdelse av nationella bestämmelser som antas till följd av direktivet. I den utsträckning det behövs skall kommitténs förslag innehålla förslag till påföljder. Kommittén skall inte behandla de särskilda frågor som gäller samarbete med Finland och Norge i gemensamma avrinningsområden.

Kostnader och andra konsekvenser

Vad som sägs om kostnader i kommitténs huvuddirektiv (dir. 1999:109) gäller också detta särskilda uppdrag.

Om förslagen beträffande ramdirektivet för vatten har betydelse för den kommunala självstyrelsen, skall konsekvenserna i det avseendet belysas i betänkandet.

Arbetsformer och redovisning av uppdraget

Kommittén skall i frågor som rör ramdirektivet för vatten samråda med den särskilde utredare som skall lämna förslag till ett administrativt system för direktivets genomförande. Syftet skall vara att åstadkomma en sådan samordning av utredarens och kommitténs förslag att det praktiska genomförandet av direktivet säkerställs.

Beträffande tilläggsuppdraget om omprövning av tillstånd till vattenverksamhet skall ett principförslag redovisas senast den 1 juli 2002. Det slutliga förslaget i denna del skall redovisas senast den 31 december 2003. Tilläggsuppdraget som avser ramdirektivet för vatten skall redovisas senast den 1 juli 2002.

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till Miljöbalkskommittén
(M 1999:03)**

**Dir.
2002:37**

Beslut vid regeringssammanträde den 28 februari 2002.

Sammanfattning av uppdraget

Sista dag att redovisa den del av uppdraget som rör ramdirektivet för vatten flyttas fram till den 30 november 2002.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 22 december 1999 att tillkalla en parlamentarisk sammansatt kommitté med uppdrag att utvärdera tillämpningen av miljöbalken och lämna förslag till nödvändiga reformer (dir. 1999:109). Kommittén har antagit namnet Miljöbalkskommittén.

Europaparlamentet och rådet har antagit ett direktiv (2000/60/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, det så kallade ramdirektivet för vatten. I tilläggsdirektiv beslutade den 29 mars 2001 utvidgades därför Miljöbalkskommitténs uppdrag bl.a. till att lämna förslag till hur ramdirektivets bestämmelser om miljömål, åtgärdsprogram och utsläpp till vatten skall genomföras (dir. 2001:25). Enligt tilläggsdirektiven skall den delen av uppdraget redovisas senast den 1 juli 2002.

Enligt tilläggsdirektiven skall kommittén när det gäller frågor som rör ramdirektivet samråda med den särskilde utredare som skall lämna förslag till ett administrativt system för förvaltning av avrinningsdistrikt (M 2001:01, dir. 2001:78). Den utredaren skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 30 november 2002.

Miljöbalkskommitténs uppdrag rörande ramdirektivet för vatten kräver ett nära samarbete med den särskilde utredaren. Kommittén

har därför begärt att tiden för redovisning av den delen av uppdraget förlängs till den 30 november 2002.

Uppdraget

Med ändring av den i tilläggsdirektiven (dir. 2001:25) angivna tidpunkten skall kommittén redovisa tilläggsuppdraget som rör ramdirektivet för vatten senast den 30 november 2002.

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till Miljöbalkskommittén
(M 1999:03)**

**Dir.
2003:61**

Beslut vid regeringssammanträde den 8 maj 2003.

Sammanfattning av uppdraget

Miljöbalkskommittén skall se över möjligheterna att effektivisera och förenkla miljöprövningen utan att hälso- och miljöskyddskraven åsidosätts. Därvid skall bl.a. en utgångspunkt vara intresset av att handläggningstiderna hålls så korta som möjligt utan att möjligheten att uppnå miljömålen försvåras eller allmänhetens rätt till insyn och deltagande åsidosätts.

Kommittén skall även vidareutveckla den vision om den framtida prövningsorganisationen som presenterades i delbetänkandet "Miljöbalken under utveckling Ett principbetänkande" (SOU 2002:50), principbetänkandet. Förslag till ändringar i prövningsorganisationen skall syfta till en renodling av domstolarnas roll till att huvudsakligen avse överprövning och att avgöra tvister mellan enskilda eller mellan enskilda och det allmänna.

I utredningsarbetet skall kommittén beakta miljöprövningens betydelse för näringslivet och angelägna samhällsintressen samt särskilt beakta konsekvenser för små och medelstora företag.

Miljöbalkskommittén skall samråda med Kommittén för översyn av plan- och bygglagstiftningen (M 2002:05), PBL-kommittén.

Miljöbalkskommittén skall bistå utredningen om ett system och regelverk för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer (N 2001:08), FlexMex2-utredningen, med det underlag som behövs för den utredningens undersökning av hur en handel med utsläppsrätter kan komma att påverka och samverka med miljölagstiftningen. Resultatet av FlexMex2-utredningens undersökning och de eventuella ändringar i miljöbalken som den utredningen föreslår skall beaktas i kommitténs fortsatta arbete.

Kommittén skall i ett delbetänkande presentera de effektiviseringsförslag som kan genomföras med nuvarande prövningsorganisation. Övriga förslag som täcks av detta och tidigare uppdrag får presenteras i delbetänkanden eller i slutbetänkandet.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 22 december 1999 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utvärdera tillämpningen av miljöbalken och lämna förslag till nödvändiga reformer (dir. 1999:109). Kommittén har antagit namnet Miljöbalkskommittén (M 1999:03).

Effektivisering av miljöprövningen

För att försäkra att skyddet för människors hälsa och miljön upprätthålls och för att leva upp till Sveriges åtaganden inom EU och internationellt är det nödvändigt med en miljöprövning av nya eller ändrade verksamheter som påverkar miljön. Miljöprövningen skall ske på ett sådant sätt att allmänheten ges möjligheter till demokratisk insyn och inflytande. Med hänsyn till angelägna samhällsintressen och berörda enskilda intressen är det samtidigt viktigt att hålla handläggningstiderna så korta som möjligt.

I kommitténs principbetänkande presenterades en vision av hur miljöbalken i framtiden skulle kunna göras mer effektiv och tydlig samt hur bestämmelser för olika typer av verksamheter skulle kunna samordnas bättre än i dag. En del i denna vision är att all tillståndsprövning i första instans i framtiden sker hos ett mindre antal förvaltningsmyndigheter. Visionen om den framtida prövningsordningen förutsätter en annan myndighetsorganisation än den nuvarande. En sådan organisationsutredning ligger utanför det nuvarande uppdraget till kommittén.

Det skall vara enkelt att starta och driva företag i Sverige och ge företag bästa möjliga förutsättningar att etableras och utvecklas. Därför måste också de regler som gäller för företag vara ändamålsenliga, rättvisa och enkla att hantera samtidigt som samhällets nödvändiga krav på verksamheterna måste uppfyllas.

Samordningen mellan bestämmelserna i PBL och miljöbalken m.fl. lagar

PBL-kommittén är en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över plan- och bygglagstiftningen samt lämna förslag till de lagändringar som behövs. I uppgiften ingår att överväga och redovisa vilka lagstiftningsåtgärder som behövs för att uppnå en så effektiv och smidig samordning som möjligt mellan PBL och miljöbalken m.fl. lagar. Miljöbalkskommittén saknar ett motsvarande uppdrag.

Miljöbalken och handel med utsläppsrätter enligt Kyotoprotokollet

FlexMex2-utredningen har regeringens uppdrag att ta fram ett förslag till ett svenskt system och ett regelverk för handel med utsläppsrätter i enlighet med Kyotoprotokollets flexibla mekanismer och förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG av den 24 september 1996 om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (EGT L 257, 10.10.1996, s. 26, Celex 31996L0061).

I FlexMex2-utredningens uppdrag ingår att undersöka hur användningen av flexibla mekanismer skall samverka med befintlig lagstiftning. Arbetet har betydelse för miljölagstiftningen och Miljöbalkskommittén kan bidra med underlag.

Uppdraget

Effektivisering av miljöprövningen

Det är många olika faktorer som har betydelse för den tid det tar att genomföra miljöprövningen av en verksamhet. Handläggningstiderna måste hållas så korta som möjligt utan att möjligheten att uppnå miljömålen försvåras och allmänhetens rätt till insyn och deltagande åsidosätts. Det är därför angeläget att se över om prövningsinsatserna är rätt anpassade till miljöfrågornas betydelse för att säkerställa att prövningen uppfyller miljökraven och inte blir mer långtgående än vad som behövs från miljösynpunkt. Det finns även skäl att utreda om tiden från första myndighetskontakt till ett lagakraftvunnet avgörande kan förkortas. Såväl de miljömässiga

som de ekonomiska och sociala dimensionerna i hållbar utveckling kan därigenom tillgodoses. En fråga av betydelse i sammanhanget är att många verksamhetsutövare upplever att de krav som ställs på underlagen för miljöprövningen är alltför omfattande och krångliga. Möjligheterna att förenkla miljöprövningen utan att möjligheten att uppnå miljöbalkens mål försvåras och utan att EG-lagstiftningens krav åsidosätts bör därför ses över.

En bredare genomgång av frågan om samordningen mellan miljöbalken och plan- och bygglagstiftningen görs nu av PBL-kommittén. En särskild samordningsfråga rör det förhållandet att olika verksamheter som kan innebära miljöstörningar prövas såväl enligt miljöbalken som enligt angränsande lagstiftning, däribland PBL. Miljöbalkskommittén skall i sådana slag av frågor samråda med PBL-kommittén.

Effektivisering av miljöprövningen med nuvarande prövningsorganisation

Kommittén skall presentera förslag på olika möjligheter att effektivisera miljöprövningen med nuvarande prövningsorganisation, t.ex. att göra vissa vattenverksamheter anmälningspliktiga, att förenkla prövningsförfarandet vid mindre omfattande ändringar eller utökningar av miljöfarliga verksamheter samt att förenkla förfarandet med miljökonsekvensbeskrivningar.

Effektivisering av miljöprövningen genom ändrad prövningsorganisation

Som ett led i effektiviseringen av miljöprövningen ingår att se över prövningsorganisationen enligt miljöbalken och de miljöbalksanknutna lagarna. Remissvaren över principbetänkandet visar att det finns ett brett intresse av att kommitténs vision om den framtida prövningsorganisationen utreds vidare. Uppdraget till kommittén preciseras och utvidgas därför avseende prövningsorganisationen.

Kommittén skall vidareutveckla den vision om den framtida prövningsordningen som presenterades i principbetänkandet, men även alternativa prövningsordningar skall övervägas. Om kommittén föreslår organisationsförändringar skall en utgångspunkt vara att domstolarna huvudsakligen bör ägna sig åt överprövning och att avgöra tvister mellan enskilda eller mellan enskilda och det

allmänna. Förslagen skall alltså bidra till en effektivisering och renodling av domstolarnas roll.

För vattenverksamheternas del skall kommittén utreda förut-sättningarna för prövningen av de civilrättsliga frågorna, såsom hur frågor om markåtkomst och ersättning för skada och intrång kan skiljas från miljöprövningen. Ett syfte bör vara att utjämna de nuvarande skillnaderna i regelsystemet mellan i första hand miljö-farliga verksamheter, vattenverksamheter och täkter.

Kommittén skall överväga olika alternativa prövningssystem som utgår från att tillståndsprövningen i första instans sker i administrativa tillståndsmyndigheter. En framtida instansordning bör utformas med så få instanser som möjligt och med inriktningen att skapa en både effektiv och rättssäker prövning. Antalet nivåer i instans-kedjan bör vara högst tre vid prövning av tillstånd och villkor. Av förslagen skall framgå möjligheterna att utjämna de skillnader som för närvarande finns i mål om tillstånd till olika verksamheter i fråga om sakägarnas rättsställning och deras möjligheter att få ersättning för rättegångskostnader.

En fråga som särskilt skall övervägas är om en framtida samordning av instansordningen i ärenden enligt miljöbalken och ärenden enligt angränsande lagstiftning, t.ex. PBL, bör eftersträvas. För- och nackdelar med en sådan samordning bör analyseras. Kommittén skall i denna del samråda med PBL-kommittén.

Kommittén är oförhindrad att lämna förslag som rör prövningen enligt 17 kap. miljöbalken både vad avser omfattningen av prövningen och formerna för denna. Kommittén kan således, som en del av sin analys av prövningsordningen, analysera hur syftet med prövningen enligt 17 kap. miljöbalken bättre kan uppnås och i förekommande fall lämna förslag till hur t.ex. beredningsprocessen mellan myndig-heter, miljödomstolar och regeringen kan förbättras.

Vid arbetet med prövningsordningen bör studeras hur regel-systemet vid prövningen av miljöfrågor ser ut i några andra EU-länder med förhållanden som är jämförbara med Sveriges, särskilt i fråga om prövningsorganisationen. Det bör utredas vilka likheter och olikheter som finns mellan det svenska prövningssystemet och de i andra länder, och om de organisatoriska lösningarna i andra länder har fördelar som kan utnyttjas för att skapa en effektivare prövning i Sverige.

Eftersom prövningsmyndigheterna prövar både tillstånds- och tillsynsfrågor skall förslagen redovisa hur de tillsynsbeslut enligt

miljöbalken som fattas av kommuner, länsstyrelser och centrala verk skall överprövas.

Kommittén skall dessutom analysera det nuvarande förfarandet i anmälningsärenden med utgångspunkten att prövningssystemet skall vara tydligt och på ett effektivt sätt tillgodose såväl olika verksamhetsutövares behov av en snabb prövning som intresset av att miljöfrågorna tillräckligt beaktas och att enskilda sakägares rättssäkerhet garanteras.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Miljölagstiftningen bör vara väl anpassad även till de minsta företagen. Kommittén skall i det fortsatta utredningsarbetet genomgående beakta konsekvenser för små och medelstora företag samt redovisa förslag som kan förenkla miljöprövningen för dessa företag.

Miljöbalken och handel med utsläppsätter enligt Kyotoprotokollet

Miljöbalkskommittén skall bistå FlexMex2-utredningen med det underlag som den utredningen behöver för att lämna författningsförslag till hur direktivet om handel med utsläppsätter lämpligen kan genomföras i svensk lagstiftning.

Kostnader och andra konsekvenser

Vad som sägs om kostnader i kommitténs direktiv (dir. 1999:109) gäller även fortsättningsvis.

Kommittén skall, när det gäller redovisning av förslagens konsekvenser för små företag, samråda med Näringslivets nämnd för regelgranskning.

Arbetsformer och redovisning av uppdraget

Kommittén skall samråda med PBL-kommittén och FlexMex2-utredningen. Kommittén skall dessutom på lämpliga sätt hämta in erfarenheter av miljöbalkens tillämpning.

Kommittén skall presentera förslag på de effektiviseringsåtgärder som går att genomföra med nuvarande prövningsorganisation senast den 31 december 2003.

Senast den 31 mars 2004 skall kommittén redovisa tänkbara alternativ för hur en framtida prövningsorganisation kan se ut i stort. Regeringen avser att efter remissbehandling av kommitténs överväganden återkomma med tilläggsdirektiv för kommitténs slutliga behandling av denna fråga. Förslag i övriga frågor som kommittén enligt detta eller tidigare direktiv skall behandla skall redovisas senast den 30 juni 2005.

Deltagare i Miljöbalkskommitténs arbete

	Från och med	Till och med
<i>Ordförande</i>		
Ulf Bjällås	1999-12-22	–
<i>Övriga ledamöter</i>		
Carina Adolfsson-Elgestam (s)	2000-03-07	–
Catharina Elmsäter-Svärd (m)	2000-08-29	2001-11-30
Marithe Eriksson (kd)	2000-03-07	–
Eva Hallström (mp)	2002-11-18	–
Göte Jonsson (m)	2000-03-07	2000-08-27
Lars Lindblad (m)	2001-12-01	–
Maggi Mikaelsson (v)	2000-05-02	2002-01-31
Stig Nilson (s)	2000-03-07	2004-11-23
Sören Norrby (fp)	2000-03-07	–
Carina Ohlsson (s)	2000-03-07	–
Roy Resare (mp)	2000-03-07	2001-11-30
Birgitta Sellén (c)	2000-03-07	2002-11-25
Hans Stenberg (s)	2000-03-07	–
Willy Söderdahl (v)	2002-02-01	–
Roger Tiefensee (c)	2002-11-26	–
Maria Wetterstrand (mp)	2001-12-01	2002-11-17
<i>Sakkunniga</i>		
Egon Abresparr	2002-04-02	–
Kathrin Flossing	2000-03-07	2003-04-30
Stefan Rubenson	2000-03-07	2002-04-01
<i>Experter</i>		
Karolina Ardesjö-Lundén	2000-05-29	–
Mårten Bengtsson	2000-05-29	–
Catharina Bergqvist Levin	2000-05-29	2001-12-01

	Från och med	Till och med
Karin Björkman	2001-02-20	2004-09-15
Fredrik Bonde	2000-05-29	–
Kerstin Cederlöf	2000-05-29	–
Monica Daoson	2002-10-15	–
Gunnar Edenman	2000-05-29	–
Ann-Sofie Eriksson	2000-05-29	–
Gustaf Eriksson	2003-02-15	2004-09-15
Martin Eriksson	2000-05-29	2002-08-01
Tobias Eriksson	2002-10-15	–
Agneta Gardar	2001-02-13	2004-09-15
Anders Hedberg	2002-05-13	2004-10-17
Anders Holmgren	2000-05-29	–
Lars Holmgård	2000-05-29	2004-09-15
Tore Jansson	2000-05-29	2004-09-15
Stefan Johansson	2003-01-01	2003-08-31
Ulrik Johansson	2000-05-29	–
Stefan Karlmark	2001-02-20	2004-09-15
Anders Klahr	2002-08-02	2004-09-15
Kerstin Kvarnström	2000-05-29	–
Anders Lindh	2001-05-10	–
Gabriel Michanek	2000-05-29	–
Lars-Olof Mikaelsson	2001-09-15	2002-05-12
Joakim Munter	2000-03-07	2002-01-31
Åsa Nord	2002-03-01	2002-10-13
Håkan Nordling	2000-05-29	–
Elin Olaisson	2004-10-18	–
Thomas Rahmn	2001-02-13	2003-04-07
Cecilia Renfors	2000-05-29	2002-02-28
Solveig Riberdahl	2002-01-01	2004-09-15
Björn Risinger	2000-05-29	2004-09-15
Stefan Rubenson	2002-04-02	–
Magnus Sandström	2000-05-29	–
Rolf Strömberg	2000-05-29	–
Lars Wallinder	2003-09-01	2004-09-15
Gia Wickbom	2000-05-29	2001-09-14
Henrik Wingfors	2001-02-20	2004-09-15

	Från och med	Till och med
<i>Sekreterare</i>		
Anders Lillienau	2001-11-01	2004-12-31
Erik Nyström	2003-08-01	2003-12-31
Camilla Olsson	2002-09-01	2002-12-15
	2003-02-15	2004-04-30
Johan Svensson	2000-04-03	2003-01-31 (tjl. hösten 2002)
Anna Tiberg	2001-03-01	–
<i>Huvudsekreterare</i>		
Anna-Lena Rosengården	2000-03-01	–

Beteckningar av normer på engelska och svenska och reglering i svensk rätt

Beteckning på engelska	Direktiv	Beteckning i svensk översättning av direktivet	Beteckning i svensk rätt med angivande var definition finns eller termen annars förekommer	Punkt i 5 kap. 2 § första stycket miljöbalken
"limit value"	96/62/EG, ramdirektivet för luft, art. 2.5	a. "gränsvärde" = en nivå, fastställd på vetenskaplig grund i syfte att undvika, förebygga eller minska de skadliga effekterna på människors hälsa och/eller miljön i dess helhet och som inte får överskridas sedan den nåtts	ingen motsvarande beteckning	punkt 1
	1999/30/EG första dotterdirektivet om svaveldioxid, kväveoxider, partiklar och bly i luften (art 2.5, 3.1, 4.1, 5.1 och 6.1)	som ovan	ingen motsvarande beteckning, 4, 6, 7, 8 och 9 §§ förordningen om miljökvalitetsnormer i utomhusluft	punkt 1
	2000/69/EG andra dotterdirektivet om bensen och koloxid i luften (art. 3.1 och 4.1)	som ovan	ingen motsvarande beteckning, 7a och 8a §§ förordningen om miljökvalitetsnormer i utomhusluft	punkt 1
	76/160/EEG om kvaliteten på badvatten (art. 3 och 4) i bilaga indelade i "guide" och "mandatory"	b. "gränsvärde", skall säkerställas att kvaliteten på badvatten överensstämmer med gränsvärdena, i bilaga indelade i "riktvärde" och "obligatoriskt"	"hösta tillåtna värde", bilaga 2 till Naturvårdsverkets föreskrift SNFS 1996:6 om strandbadvatten	punkt 1

Beteckning på engelska	Direktiv	Beteckning i svensk översättning av direktivet	Beteckning i svensk rätt med angivande var definition finns eller termen annars förekommer	Punkt i 5 kap. 2 § första stycket miljöbalken
"value", i bilaga indelade i "guide" och "imperative"	78/659/EEG om kvaliteten på sådant sötwater som behövs skyddas eller förbättras för att upprätthålla fiskbestånden (art. 5)	a. "gränsvärden", medlemsstaterna skall säkerställa att utvalda vattendrag uppfyller gränsvärdena i bilaga indelade i "riktvärde" och "obligatoriskt" b. "värden", medlemsstaterna skall säkerställa att utvalda vattendrag uppfyller kraven i bilaga indelade i "riktvärde" och "obligatoriskt"	"miljökvalitetsnorm" och "riktvärde" 6 § förordningen om miljökvalitetsnormer för fisk och musselevatten "miljökvalitetsnorm" och "riktvärde" 8 § förordningen om miljökvalitetsnormer för fisk och musselevatten	punkt 1 punkt 2 punkt 1 punkt 2
"environmental objectives"	2000/60/EG ramdirektivet för vatten (artikel 4)	"miljömål" = de mål som fastställs enligt direktivet och som medlemsländerna skall genomföra alla nödvändiga åtgärder för att nå, alternativt i syfte att nå	"kvalitetskrav för vattendistrikt" (indelas i kvalitetskrav för ytvatten, grundvatten respektive skyddade områden) 4 kap. 1 § förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	punkt 1
"target value"	96/62/EG, ramdirektivet för luft (art. 2.6) 2002/3/EG tredje dotterdirektivet om ozon i luften (art 2.9 och bilaga I) dels till skydd för människors hälsa, dels till skydd för växtligheten	"målvärde" = nivå fastställd för att på lång sikt kunna undvika skadliga effekter, skall i största möjliga mån uppnås inom viss tid	ingen motsvarande beteckning ingen motsvarande beteckning, 9 a § förordningen om miljökvalitetsnormer i utomhusluft	punkt 2 punkt 2

Beteckning på engelska	Direktiv	Beteckning i svensk översättning av direktivet	Beteckning i svensk rätt med angivande var definition finns eller termen annars förekommer	Punkt i 5 kap. 2 § första stycket miljöbalken
"environmental quality standard"	1999/61/EG IPPC (art. 2.7) 2000/60/EG ramdirektivet för vatten (art. 2.35)	a. "miljökvalitetsnorm" = ett antal krav som skall vara uppfyllda vid en viss tidpunkt för en given miljö b. "miljökvalitetsnorm" = koncentration av ett viss förorenande ämne eller en grupp av ämnen som inte bör överskridas	ingen motsvarande beteckning ingen motsvarande beteckning	punkt 1 punkt 2
"long term objective"	2002/3/EG tredje dotterdirektivet om ozon i luften (art. 2.10)	"långsiktigt mål", koncentration under vilken direkt skadliga verkningar på människors hälsa och/eller miljö som helhet enligt aktuella vetenskapliga rön är osannolika, skall uppnås på lång sikt utom i de fall det inte kan ske genom rimliga åtgärder	ingen beteckning i svensk rätt, 9 b § förordningen om miljökvalitetsnormer i utomhusluft	punkt 2
"alert threshold"	96/62/EG, ramdirektivet för luft (art. 2.7) 1999/30/EG första dotterdirektivet om svaveldioxid, kväveoxider, partiklar och bly i luften (art. 2.6)	a. "träskelvärdet" = en nivå över vilken en kortvarig exponering över värdet utgör risker, omedelbara åtgärder krävs av medlemsstaterna som ovan	ingen direkt motsvarande definition "träskelvärdet för information", 18 § förordningen om miljökvalitetsnormer för utomhusluft och bilaga 3	punkt 4 punkt 4

Beteckning på engelska	Direktiv	Beteckning i svensk översättning av direktivet	Beteckning i svensk rätt med angivande var definition finns eller termen annars förekommer	Punkt i 5 kap. 2 § första stycket miljöbalken
	2002/3/EG tredje dotterdirektivet om ozon i luften (art. 2.11)	b. "träskelvärdet för larm" = en nivå över vilken en kortvarig exponering utgör en risk för människors hälsa hos befolkningen i allmänhet och vid vilken medlemsstaterna omedelbart skall informera allmänheten och anta kortsiktiga handlingsplaner i vissa fall	"träskelvärdet för larm", 3 § förordning om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft	punkt 4
"information threshold"	2002/3/EG tredje dotterdirektivet om ozon i luften (art.2.12)	"informerande träskelvärdet" = en nivå över vilken en kortvarig exponering utgör en risk för människors hälsa i särskilt känsliga befolkningsgrupper och då information skall ges	"träskelvärdet för information" 3 § förordning om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft	punkt 4
"margin of tolerance"	96/62/EG, ramdirektivet för luft. (art. 2.8)	"toleransmarginal" = det procenttal som gränsvärdet får överskridas med på vissa villkor (vilket specificeras i olika artiklar)	"toleransmarginal", 3 § förordning om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft	punkt 4
	1999/30/EG första dotterdirektivet om svaveldioxid, kväveoxider, partiklar och bly i luften (art 2.7)	som ovan	som ovan	punkt 4
	2000/69/EG andra dotterdirektivet om bensen och koloxid i luften (art. 3.1 och 4.1)	som ovan	som ovan	punkt 4

Miljöbalkens olika avgiftssystem

<i>Typ av mål eller ärende</i>	<i>Reglering i FAPT*</i>	<i>Systemets huvuddrag</i>
tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. MB	1 kap. 3 § 7 kap. 11–12 §§	regeringen kan i ett enskilt ärende besluta att sökanden skall stå för statliga myndigheters kostnader myndigheternas arbete timdebiteras med 800 kr/h
tillsyn över försvarets verksamheter	1 kap. 4 §	ingen avgift för tillsyn som utövas av generalläkaren
prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter på A och B-listorna, samt övriga miljöfarliga verksamheter med tillstånd enligt kap. 6 § MB	2 kap. samt bilaga	<i>länsstyrelsen tillsynsmyndighet</i> en årlig avgift enligt schablon baserad på bransch (se bilaga till FAPT); avgiften avser både prövning och tillsyn och inkluderar tillsyn enligt 14 kap. <i>kommunens miljönämnd tillsynsmyndighet</i> en årlig avgift enligt schablon baserad på bransch (se bilaga till FAPT); avgiften avser enbart prövning avgift till kommunen för tillsyn tillkommer enligt kommunens taxa
prövning och tillsyn av vattenverksamhet	3 kap.	<i>prövningsavgift</i> engångsavgift vid ansökan baserad på främst projektkostnaden eller projektets omfattning <i>tillsynsavgift</i> länsstyrelsens tillsyn timdebiteras med 800 kr/h
prövning och tillsyn av täktverksamhet	4 kap.	<i>länsstyrelsen tillsynsmyndighet</i> en årlig avgift för tillståndspliktiga täkter enligt schablon; avgiften avser både prövning och tillsyn länsstyrelsens tillsyn i andra fall debiteras med 800 kr/h (400kr/h vid icke tillståndspliktig husbehovstäkt) enligt bestämmelser i SNV:s föreskrifter (1999:5) om avgifter för tillsyn av täkter <i>kommunens miljönämnd tillsynsmyndighet</i> en årlig avgift enligt schablon, 30 % lägre än om 1st är tillsynsmyndighet; avgiften avser prövning avgift för tillsyn till kommunen tillkommer enligt kommunens taxa

<i>Typ av mål eller ärende</i>	<i>Reglering i FAPT*</i>	<i>Systemets huvuddrag</i>
prövning och tillsyn enligt 13 kap. MB	5 kap.	rätten att föreskriva om avgifter har delegerats vidare till ansvariga myndigheter
prövning och tillsyn enligt 14 kap. MB	6 kap.	<i>avgift för tillstånd till import och överlåtelse</i> engångsavgift vid ansökan enligt avgiftsförordningen, klassning i FAPT <i>övriga prövnings- och tillsynsavgifter</i> rätten att i olika avseenden föreskriva om avgifter har delegerats till angivna centrala verk
prövning av vissa dispenser och tillstånd enligt 7 och 12 kap. MB	7 kap.	<i>vissa slag av dispenser och tillstånd</i> (t.ex. strandskyddsdispens, vilthägn) engångsavgift vid ansökan enligt avgiftsförordningen, klassning i FAPT
prövning och tillsyn enligt 8 kap. MB	7 kap.	rätten att i olika avseenden föreskriva om avgifter har delegerats till angivna centrala verk
tillsyn och ärendehandläggning enligt 10 kap.	7 kap.	länsstyrelsens arbete timdebiteras med 800 kr/h
viss prövning enligt 15 kap.	7 kap.	<i>avgift för tillstånd till transport av farligt avfall, av avfall kontroll av transporter m.m.</i> engångsavgift vid ansökan enligt avgiftsförordningen, klassning i FAPT <i>dispens enligt avfallsförordningen</i> länsstyrelsens arbete timdebiteras med 800 kr/h
prövning av tillträdesrätt 28 kap.	7 kap. 13 §	avgift enligt schablonbelopp i FAPT
övrig tillsyn av central tillsynsmyndighet	7 kap. 14 §	rätten att i olika avseenden föreskriva om avgifter har delegerats till angivna centrala verk; arbetet skall timdebiteras med belopp verket bestämt

* FAPT = förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Beräkning av statens kostnader och intäkter för prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet och täkter

I denna bilaga redovisas data och beräkningar som ligger bakom uppgifterna i de tabeller som presenteras i kapitel 4 i betänkandets huvudtext.

Bilagans innehåll

- 1. Sammanställning av totala kostnader och intäkter – detaljerade tabeller**
 - 1.1 Totala kostnader och intäkter 2002
 - 1.2 Totala kostnader och intäkter 2003

- 2. Sammanställning av totala kostnader och intäkter – diagram**
 - 2.1 Kostnader och avgiftsintäkter för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter samt tillsyn av vattenverksamheter
 - 2.2 Kostnader och avgiftsintäkter för prövning av vattenverksamheter
 - 2.3 Kostnader och avgiftsintäkter för prövning och tillsyn av täkter

- 3. Allmänt om underlaget och om beräkningsmetoderna**
 - 3.1 Kostnader och avgiftsintäkter för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter och täkter samt tillsyn av vattenverksamheter
 - 3.2 Länsstyrelsernas kontoplan

- 4. Grunddata**
 - 4.1 Miljödomstolarna – intäkter och lönekostnader
 - 4.2 Länsstyrelserna – intäkter och lönekostnader
 - 4.3 Centrala verk – lönekostnader

1 Sammanställning av totala kostnader och intäkter – detaljerade tabeller

1.1 Totala kostnader och intäkter år 2002, miljoner kronor

	Statens kostnader, Mkr										Statens intäkter via avgifter, Mkr			
	Prövning			Operativ tillsyn			Tillsyn				Summa kostnader per verksamhetslag	Prövning	Tillsyn	
				Tillsynsvägledning m.m. (anmälan)										
	MD	Ist	verk	MD	Ist	verk	MD	Ist	verk	MD	Ist	verk		
Miljöfarlig verksamhet (9 kap. MB)	14,5	62,4	4,5	81,4	19,5	19,5	—	33,2	7,3	—	40,5	141,4	94,0	
Vattenverksamhet (11 kap. MB)	21,8	8,2*	5,4	35,4	4,7	4,7	—	5,4	0,6	—	6,0	46,1	7,9	
Täkter (12 kap. MB)	—	18,3	0,3	18,6	2,8	2,8	—	1,6	0,6	—	2,2	23,6	11,4	
Summa				135,4	27,0	27,0		48,7						
Summa				135,4				75,7						113,3
Summa								211,1						113,3

*varav markavvattning 1,9 Mkr.

1.2 Totala kostnader och intäkter år 2003, miljoner kronor

	Statens kostnader, Mkr										Statens intäkter via avgifter, Mkr			
	Prövning			Operativ tillsyn			Tillsyn				Summa kostnader per verksamhetsslag	Prövning	Tillsyn	
				Tillsynsägledning m.m. (anmälan)										
	MD	Ist	verk	MD	Ist	verk	MD	Ist	verk	MD	Ist	verk		
Miljöfarlig verksamhet (9 kap. MB)	14,9	61,6	5,5	—	24,2	—	—	25,4	—	—	—	—	138,7	94,8
Vattenverksamhet (11 kap. MB)	20,6	7,8*	4,9	—	5,8	—	—	7,4	—	—	—	—	47,2	6,5
Täkter (12 kap. MB)	—	19,0	0,2	—	3,4	—	—	1,7	—	—	—	—	25,0	12,9
Summa										33,4				
Summa														114,2
Summa														114,2
Summa														114,2

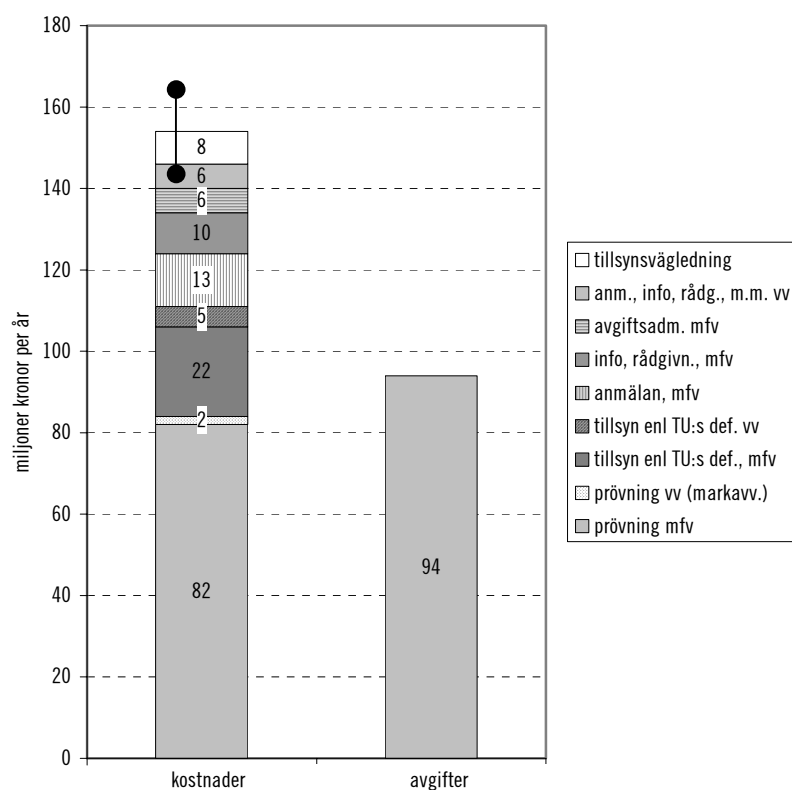
*varav markavvättning 1,2 Mkr.

2 Sammanställning av kostnader och intäkter – diagram

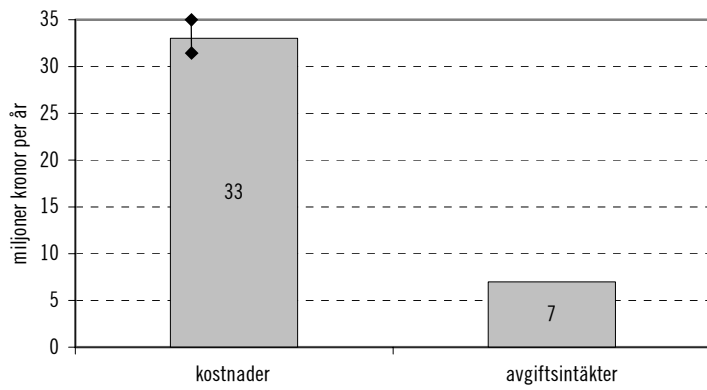
I diagrammen nedan anges kostnader och intäkter som medelvärden för åren 2002 och 2003. Avgifterna för miljöfarlig verksamhet, prövning och tillsyn, samredovisas med avgifterna för vattenverksamhet, tillsyn (samt prövning markavvattning) och de avgifter och kostnader som gäller dessa områden redovisas alltså gemensamt. Avgifterna för vattenverksamhet som prövas av miljödomstolarna redovisas separat och har ett eget diagram. Täckavgifterna avser prövning och tillsyn av täkter.

I kostnadsstaplarna har i varje diagram med ett streck redovisats ett intervall som anger hur totalkostnaden skulle påverkas om faktorn för overheadkostnaderna skulle vara 1,4 eller 1,6 istället för 1,5 som vi antagits.

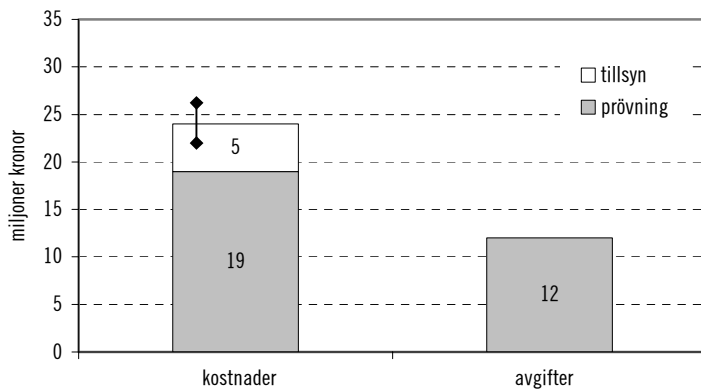
2.1 Kostnader och avgiftsintäkter för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter samt tillsyn av vattenverksamheter

2.2 Kostnader och avgiftsintäkter för prövning av vattenverksamheter

2.3 Kostnader och avgiftsintäkter för prövning och tillsyn av täkter

3 Allmänt om underlaget och om beräkningsmetoderna

I tabellsammanställningarna i avsnitt 1 ovan har de totala kostnaderna beräknats på samma sätt som i den prognos som Naturvårdsverket redovisade inför miljöbalkens ikraftträdande (SOU 1998:35, del 2). Det innebär att de grunddata om lönekostnader som erhållits från länsstyrelser och centrala verk (uppgifterna i avsnitten 3.2 och 3.3 nedan) har multiplicerats med följande faktorer:

<i>Faktorns storlek</i>	<i>Faktorn avser att täcka</i>
1,1	en förväntad underredovisning av tid för kompetensuppbyggnad, interna möten m.m.
1,4	LKP, dvs. lönekostnadspåslag på grund av sociala avgifter m.m.
1,5	övergripande kostnader för lokaler, myndighetsgemensam personal, administration m.m.

För att få den totala kostnaden vid länsstyrelser och centrala verk har lönekostnaderna alltså sammantaget multiplicerats med faktorn 2,31. När det gäller miljödomstolarna har Domstolsverket lämnat uppgifter om domstolarnas totala lönekostnader – uppgifterna bygger alltså inte på tidsredovisningar – och faktorn 1,1 har därför inte tillämpats. De kostnader Kammarkollegiet redovisat som icke ersatta rättegångskostnader har överhuvudtaget inte multiplicerats med någon faktor.

3.1 Kostnader och avgiftsintäkter för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter och täkter samt tillsyn av vattenverksamheter

Den schematiska tabellen nedan visar hur grunddata från avsnitt 4 har sammanställts till tabellerna i avsnitt 1. Exempelvis utgörs kostnaden för prövning av miljöfarlig verksamhet av kostnader för centrala verk (verk), miljödomstolar (MD) och länsstyrelser (lst). Länsstyrelsernas kostnader motsvarar då posterna 5510, 5511, 5512 och 5513 enligt länsstyrelsernas kontoplan. Kontoplanen redovisas i avsnitt 3.2. I tabellen anges också under vilken inkomsttitel avgifterna redovisas i statsbudgeten. De intäkter som länsstyrelserna tar in för prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet samt tillsyn av vattenverksamhet redovisas gemensamt som miljöskyddsavgift.

	Statens kostnader			Statens intäkter via avgifter	
	Prövning	Tillsyn		Prövning	Tillsyn
		Operativ tillsyn	Tillsynsvägledning		
miljöfarlig verksamhet (9 kap. MB)	verl MD Ist: 5510 5511 5512 5513	– – Ist: 5553 5554 5555 5556	verk – Ist: 5550 5551 5552	Ist (miljöskyddsavgift)	
vattenverksamhet (11 kap. MB)	verk MD Ist: 5310 5311 5312*	– – Ist: 5351	verk – Ist: 5350	MD (miljöskyddsavgift)	
täkter (12 kap. MB)	verk MD Ist: 5410 5411	– – Ist: 5451 5452	verk – Ist: 5450	Ist (täktavgift)	

*redovisas även separat.

3.2 Länsstyrelsernas kontoplan

53 Vattenverksamhet

531 Prövning av vattenverksamhet

- 5310 Tidigt samråd och beslut om betydande miljöpåverkan
- 5311 Tillståndsprövning i miljödomstolen
- 5312 Markavvattning

535 Tillsyn av vattenverksamhet

- 5350 Främjande och förebyggande operativ tillsyn
 - prövning av anmälan
 - information och rådgivning
 - avgift för tillsyn
- 5351 Inspektion och kontroll inom operativ tillsyn
 - kontroll av tillstånd
 - granskning av rapporter
 - förelägganden
 - miljöskaktionsavgift
 - åtalsanmälan

539 Övriga ärenden inom vattenverksamhet

54 Täkter, mineral- och torvfyndigheter**541 Prövning av täkter***

- 5410 Tidigt samråd och beslut om betydande miljöpåverkan
- 5411 Tillståndsprovning

545 Tillsyn av täkter

- 5450 Främjande och förebyggande operativ tillsyn
 - prövning av anmälan
 - information och rådgivning
 - årlig avgift
- 5451 Inspektion och kontroll inom operativ tillsyn
 - kontroll av tillstånd
 - granskning av rapporter
 - föreläggande
 - miljöstraffavgift
 - åtalansmälan
- 5452 Förordnande om tillståndsplikt (avser husbehovstäkt)

549 Övriga ärenden inom täkter, mineral och torvfyndigheter

*Endast prövning enligt miljöbalken; prövning enligt mineralagen och lagen om vissa torvfyndigheter redovisas inte här.

55 Miljöfarlig verksamhet**551 Prövning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken (inkl. tidigt samråd)**

- 5510 Tidigt samråd och beslut om betydande miljöpåverkan
- 5511 Prövning vid miljöprövningsdelegationen
- 5512 Övrig prövning
- 5513 Talan i miljödomstol

555 Tillsyn av miljöfarlig verksamhet

- 5550 Anmälningsärenden (främjande och förebyggande operativ tillsyn)
- 5551 Avgifter för prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet (främjande och förebyggande operativ tillsyn)
- 5552 Övrig främjande och förebyggande operativ tillsyn
 - information, rådgivning m.m., exklusive 5550 och 5551
- 5553 Egeninitierad tillsyn (inspektion och kontroll)
- 5554 Miljörapporter (inspektion och kontroll)
 - granskning
 - datalagging av emissioner
- 5555 Miljöstraffavgifter, åtalansmälan (inspektion och kontroll)
 - handläggning och uppföljning
- 5556 Övrig inspektion och kontroll inom operativ tillsyn
 - externt initierad inspektion och kontroll m.m. exklusive 5553, 5554 och 5555

559 Övriga ärenden inom miljöfarlig verksamhet

4 Grunddata

4.1 Miljödomstolarna – intäkter och lönekostnader

Domstolsverket har redovisat följande uppgifter om ansökningsavgifter för de fem miljödomstolarna. Avgifterna benämns som ansökningsavgifter i miljömål. Det motsvarar vad vi kallat prövningsavgifter för vattenmål, som är det enda slag av avgifter som administreras av miljödomstolarna.

Intäkter via avgifter för prövning av vattenverksamheter

	År 2002	År 2003
Miljödomstolen i Stockholm	2 156 445 kr	1 282 897 kr
Miljödomstolen i Växjö	3 407 380 kr	1 645 450 kr
Miljödomstolen i Vänersborg	609 501 kr	1 341 358 kr
Miljödomstolen i Östersund	632 065 kr	832 919 kr
Miljödomstolen i Umeå	1 092 745 kr	1 424 648 kr
Summa	7 898 136 kr	6 527 272 kr

Domstolsverket har också redovisat uppgifter om lönekostnader vid miljödomstolarna. De redovisas som lönekostnaderna för miljödomstolarnas personal. I uppgiften ingår därmed inte lönekostnader för gemensam administrativ personal vid tingsrätterna.

I miljödomstolarnas arbete ingår både prövning av miljömål som första instans (vattenverksamhet, A-verksamheter av miljöfarlig verksamhet samt så kallade övriga mål) och överprövning av överklagade miljöbeslut från förvaltningsmyndigheter. För vår undersökning är vi enbart intresserade av den del av kostnaderna som kan hänföras till prövningen i första instans. Vi är då inte heller intresserade av "övriga mål"; mål om skadeersättning och om utdömande av viten.

I Domstolsverkets rapport Erfarenheter av miljöbalksreformen, DV-rapport 2002:7, har arbetsfördelningen mellan förstainstansprövningar och överprövningar kartlagts. I rapporten konstateras att förstainstansmålen under den period som rapporten avser (år 1999–2001) utgjort ca en tredjedel av antalet inkomna mål och ärenden. Överklagningsmålen utgör i stort sett resterande två tredjedelar. Handläggningen av förstainstansmål kräver dock betydligt större arbetsinsatser. Baserat på en genomgång av inkomna mål och med en analys av deras komplexitet, har medelvärden för styckkostnaderna för förstainstansmål respektive överprövningsmål beräknats. Styckkostnaden för avgöranden i förstainstansmål

beräknades då uppgå till 80 000 kr, medan styckkostnaden för överklagningsavgöranden beräknades till 35 000 kr. I dessa styckkostnader ingår förutom lönekostnader även kostnader för lokaler, förvaltning, Domstolsverkets arbete m.m.

Enligt Domstolsverkets statistik var förhållandet mellan antalet överklagningsmål och antalet förstainstansmål följande under 2002 och 2003.

Miljödomstol	År 2002		År 2003	
	Avgöranden som första instans	Avgöranden av överklaganden	Avgöranden som första instans	Avgöranden av överklaganden
Stockholm	114	281	115	411
Växjö	246	330	118	391
Vänersborg	132	201	186	246
Östersund	51	111	50	95
Umeå	48	72	96	89
Summa	591	995	565	1 232
Avgöranden totalt	1 586		1 797	
Andel av årets avgöranden	37 %	63 %	31 %	69 %

Med samma förhållande mellan styckkostnaderna för överklagningsmål och förstainstansmål som enligt Domstolsverkets rapport, skulle 57 % av kostnaderna för år 2002 och 51 % av kostnaderna för år 2003 hänföras till förstainstansprövningarna.

De uppgifter vi fått om lönekostnader samt beräknade kostnader för förstainstansprövningen framgår av följande tabell.

	År 2002	År 2003
Lönekostnader för miljödomstolarna totalt	40 622 713 kr	43 661 094 kr
Kostnader för förstainstansprövningar	21 530 037 kr	23 140 379 kr

Det skulle också vara av intresse att veta hur stor andel av kostnaderna för förstainstansprövningen som hänför sig till mål om miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet. De förstainstansmål som gäller ersättning för skador m.m. eller utdömande av viten, dvs. "övriga mål" är inte av intresse för denna utredning och deras del av kostnaderna skall räknas bort. Antalet avgöranden av olika slag vid de fem miljödomstolarna var under åren 2002 och 2003 följande.

	År 2002			År 2003		
	<i>mfv</i>	<i>vv</i>	<i>övriga</i>	<i>mfv</i>	<i>vv</i>	<i>övriga</i>
Miljödomstolen i Stockholm	19	73	22	16	70	29
Miljödomstolen i Växjö	31	180	35	23	49	46
Miljödomstolen i Vänersborg	29	71	32	26	111	49
Miljödomstolen i Östersund	4	41	6	6	35	9
Miljödomstolen i Umeå	6	37	5	12	76	8
Summa	89	402	100	83	341	141

Miljödomstolarna har sammantaget uppskattat att målen om miljöfarlig verksamhet i genomsnitt är tre gånger så resurskrävande som målen om vattenverksamhet. När det gäller gruppen ”övriga mål” utgörs den enligt uppgifter från en domstol till drygt hälften av vitesmål och till knappt hälften av mål om skadeersättning m.m. Ett vitesmål motsvarar resursmässigt ett överklagningsmål, medan ett mål om ersättning nästan motsvarar ett mål om miljöfarlig verksamhet.

Sammantaget kan kostnaderna för förstainstansprövningen uppskattas fördela sig på de tre måltyperna på följande sätt.

	År 2002	År 2003
Miljöfarlig verksamhet	6,9	7,1
Vattenverksamhet	10,4	9,8
Övriga mål	4,2	6,2
Summa	21,5	23,1

4.2 Länsstyrelserna – intäkter och lönekostnader

Flera länsstyrelser har kommenterat avgiftsintäkterna som gäller tillsyn för vattenverksamheter. De tas inte ut eller tas ut i liten omfattning. Vid vissa länsstyrelser tas intäkterna från tillståndsprovning av markavvattning upp under annan inkomsttitel – rutinerna kan vara olika mellan olika länsstyrelser.

För någon länsstyrelse ingår arbetet med yttranden i ärenden som överklagats till miljödomstolar och Miljööverdomstolen i kostnadsuppgifterna. Detta har i tabellerna nedan kompenseras genom ett avdrag på 5 %. Någon annan länsstyrelse har redovisat uppgifter som inkluderat myndighetsövergripande kostnader med ca 24 %. I tabellerna har dessa kostnader tagits bort.

Intäkter via avgifter

	År 2002		År 2003	
	Miljöskyddsavgift 2537	Täktavgift 2439	Miljöskyddsavgift 2537	Täktavgift 2539
Blekinge län	2 597 000	262 000	2 627 000	289 000
Dalarnas län	3 459 395	616 385	3 448 937	511 656
Gotlands län	465 100	155 725	617 400	168 000
Gävleborgs län	4 376 631	809 530	4 153 875	534 159
Hallands län	2 863 400	326 112	2 682 136	303 960
Jämtlands län	1 668 770	362 186	1 666 720	629 497
Jönköpings län	5 620 097	724 953	5 310 550	812 182
Kalmar län	3 911 200	363 824	3 846 588	401 025
Kronobergs län	2 737 000	464 900	2 755 820	400 467
Norrbottnens län	3 176 000	758 000	3 248 000	962 000
Skåne län	13 090 000	911 000	13 037 000	1 222 000
Stockholms län	5 514 256	639 934	5 861 420	725 315
Södermanlands län	2 743 000	268 000	2 571 000	196 000
Uppsala län	2 118 200	405 000	1 983 500	334 200
Värmlands län	4 761 277	341 313	4 754 350	470 904
Västerbottens län	3 184 733	796 019	4 367 158	1 315 348
Västernorrlands län	4 209 575	703 290	4 127 031	932 342
Västmanlands län	2 586 790	335 851	2 585 523	267 154
Västra Götalands län	16 213 248	933 401	16 421 761	890 030
Örebro län	3 610 200	475 100	3 722 300	823 500
Östergötlands län	5 138 000	791 000	5 033 000	712 000
Summa	94 038 000	11 436 000	94 813 000	12 896 00

Lönekostnader år 2002, vattenverksamhet

	Prövning 531			Tillsyn 535		Övriga ärenden 539
	5310	5311	5312	5350	5351	
Blekinge län	6 450	28 000	5 400	30 300	–	–
Dalarnas län	38 985	–	14 437	31 109	5 271	13 354
Gotlands län	5 517	5 561	9 532	265	16 062	1 663
Gävleborgs län	87 948	51 590	16 110	277 944	15 531	7 300
Hallands län	6 494	24 571	36 564	146 399	26 816	20 739
Jämtlands län	49 031	86 424	30 180	69 538	44 183	17 556
Jönköpings län	55 000	110 000	115 000	59 000	275 000	1 000
Kalmar län	22 026	21 039	3 491	65 774	23 937	9 415
Kronobergs län	4 667	4 803	96 269	14 033	107 074	–
Norrbottnens län	204 000	179 000	42 000	156 000	265 000	–
Skåne län	300 000	63 000	30 000	248 000	113 000	9 000
Stockholms län		288 000		–		–
Södermanlands län	–	–	–	–	27 633	–
Uppsala län	32 100	276 400	23 600	46 500	40 200	72 200
Värmlands län	50 400	42 700	40 950	10 850	449 050	–
Västerbottens län	104 378	85 213	25 136	66 818	58 680	9 139
Västernorrlands län	82 580	61 518	13 844	63 711	33 299	5 434
Västmanlands län	7 114	0	690	6 831	4 537	22 852
Västra Götalands län	70 000	113 500	139 200	552 600	42 600	67 900
Örebro län	3 600	1 600	27 500	314 300	249 300	22 500
Östergötlands län	27 000	36 000	20 000	34 000	103 000	1 000
Summa (exkl. Stockholm)	1 157 000	1 192 000	690 000	2 194 000	1 900 000	281 000
Summa (inkl. Stockholm)		3 327 000		2 194 000	1 900 000	281 000
Med "övriga ärenden" fördelade proportionellt			3 555 000	2 344 000	2 030 000	

*varav 779 000 för markavvattning.

Lönekostnader år 2002, täkter

	Prövning 541			Tillsyn 545		Övriga ärenden 549
	5410	5411	5450	5451	5452	
Blekinge län	5 100	33 450	45 600	–	–	–
Dalarnas län	85 561	152 076	49 259	56 267	–	24 150
Gotlands län	18 307	82 069	3 435	16 660	–	17 783
Gävleborgs län	48 852	224 721	11 382	48 202	0	1 745
Hallands län	63 855	327 836	31 925	38 775	0	58 641
Jämtlands län	68 917	584 434	25 701	73 518	0	60 582
Jönköpings län	61 000	247 000	12 000	90 000	1 000	106 000
Kalmar län	63 192	232 663	13 674	37 463	0	64 878
Kronobergs län	97 672	146 508	8 953	101 068	0	107 986
Norrbottns län	67 000	565 000	40 000	148 000	–	–
Skåne län	115 000	573 000	7 000	56 000	0	7 000
Stockholms län	810 000		285 000			–
Södermanlands län	268 498		–	–	–	–
Uppsala län	21 700	36 800	8 600	8 300	–	15 000
Värmlands län	59 500	244 300	56 000	55 300	–	51 800
Västerbottens län	128 353	234 852	8 939	43 859	303	8 132
Västernorrlands län	99 519	212 376	64 395	49 400	168	51 287
Västmanlands län	24 092	266 270	52 001	27 092	0	8 249
Västra Götalands län	103 400	752 900	57 600	30 700	–	9 446
Örebro län	68 700	152 300	19 000	4 400	2 600	8 500
Östergötlands län	34 000	246 000	36 000	55 000	–	38 000
Summa (exkl. Stockholm, Södermanland)	1 234 000	5 102 000	551 000	940 000	4 000	639 000
Summa (inkl. Stockholm, Södermanland, proportionellt fördelade)	7 414 000		656 000	1 124 000		639 000
Med "övriga ärenden" fördelade proportionellt	7 929 000		701 000	1 202 000		

Lönekostnader år 2003, miljötjänlig verksamhet

	Prövning 551					Tillsyn 555					Övriga ärenden 559	
	5510	5511	5512	5513	5550	5551	5552	5553	5554	5555		
Blekinge län	140 000	565 920	22 080	48 320	67 680	36 480	24 320	141 280	84 000	39 520	99 200	320
Dalarnas län	104 953	423 316	12 352	94 821	123 296	39 955	121 424	153 396	91 484	12 757	237 522	53 980
Gotlands län	32 382	345 398	—	11 105	10 157	6 452	2 960	6 028	6 654	—	7 272	7 271
Gävleborgs län	123 066	530 713	28 565	429 056	198 310	58 942	564 943	264 059	123 371	23 020	75 793	329 730
Hallands län	166 965	793 478	11 494	207 023	35 159	49 061	118 601	45 203	32 771	8 173	12 553	36 143
Jämtlands län	66 237	451 154	918	33 216	104 638	11 387	173 710	45 506	82 801	113 698	4 345	1 496
Jönköpings län	131 000	875 000	2 000	154 000	169 000	37 000	45 000	128 000	5 000	43 000	470 000	149 000
Kalmar län	258 986	893 892	25 763	21 117	151 129	73 358	318 981	71 704	53 716	13 160	64 758	69 989
Kronobergs län	98 353	449 285	2 479	57 028	56 615	22 117	0	279 572	106 288	19 638	44 119	44 631
Norbottens län	211 000	442 000	54 000	130 000	75 000	23 428	54 000	125 000	100 000	2 000	7 000	53 000
Skåne län	325 000	3 114 000	101 000	243 000	587 000	122 000	703 000	307 000	330 000	2 000	501 000	214 000
Stockholms län		3 578 000						3 930 000				141 000
Södermanlands län		1 750 617						683 436				
Uppsala län	80 800	229 000	12 200	43 600	40 800	22 200	43 700	46 000	48 100	15 000	51 900	190 700
Värmlands län	103 600	750 400	5 600	257 250	148 400	53 200	707 700	73 850	79 100	23 300	68 600	70 700
Västerbottens län	131 830	297 919	21 682	111 193	158 793	164 500	76 181	104 343	40 255	16 434	88 736	105 355
Västernorrlands län	125 017	547 798	100 694	143 834	209 676	32 294	129 595	4 472	62 531	9 271	42 102	9 177
Västmanlands län	37 266	532 780	4 420	21 694	43 607	82 468	87 559	63 680	28 570	11 260	16 515	34 519
Västra Götalands län	210 300	1 968 200	9 700	273 800	527 100	88 100	604 300	348 200	404 600	34 200	465 700	113 000
Örebro län	121 200	681 000	4 900	52 300	119 000	23 500	153 300	144 300	93 500	14 500	137 400	150 900
Östergötlands län	151 000	946 000	6 000	132 000	260 000	43 000	222 000	361 000	116 000	30 000	397 000	27 000
Summa (exkl. Stockholm, Södermanland)	2 619 000	14 837 000	426 000	2 464 000	3 085 000	989 000	4 152 000	2 719 000	1 889 000	431 000	2 791 000	1 661 000
Summa (inkl. Stockholm, Södermanland, proportionellt fördelade)				25 675 000		10 589 000			10 080 000			1 802 000
Med "övriga ärenden" fördelade proportionellt				26 673 000		11 001 000			10 472 000			

Lönekostnader år 2003, vattenverksamhet

	Prövning 531			Tillsyn 535		Övriga ärenden 539
	5310	5311	5312	5350	5351	
Blekinge län	13 280	33 760	–	6 560	28 960	6 880
Dalarnas län	18 285	23 609	32 326	71 016	8 903	2 235
Gotlands län	2 425	1 659	11 439	564	16 272	1 410
Gävleborgs län	56 849	58 256	3 128	317 365	25 573	26 642
Hallands län	8 841	20 404	16 771	151 298	144 552	14 405
Jämtlands län	103 981	100 164	21 496	113 087	66 522	5 686
Jönköpings län	48 000	101 000	42 000	94 000	171 000	5 000
Kalmar län	33 757	34 231	34 912	83 935	40 492	20 724
Kronobergs län	20 348	38 961	68 500	48 416	37 159	9 240
Norrbottns län	316 000	268 000	38 000	178 000	185 000	1 000
Skåne län	285 000	67 000	17 000	350 000	78 000	5 000
Stockholms län	400 000			1 219 000		21 000
Södermanlands län	–	–	–	–	119 387	–
Uppsala län	27 600	17 900	4 900	60 200	31 100	40 500
Värmlands län	23 450	53 900	25 550	4 200	311 150	27 300
Västerbottens län	143 553	109 973	8 336	56 068	37 648	12 084
Västernorrlands län	98 788	58 998	7 248	73 919	54 666	1 313
Västmanlands län	18 533	0	744	9 689	4 962	30 011
Västra Götalands län	51 300	127 400	79 900	689 900	166 900	37 200
Örebro län	26 700	9 400	13 700	100 400	218 000	15 000
Östergötlands län	14 000	4 000	10 000	21 000	153 000	1 000
Summa (exkl. Stockholm)	1 310 000	1 129 000	436 000	2 429 000	1 900 000	275 000
Summa (inkl. Stockholm)	3 275 000			3 113 000	2 435 000	296 000
Med "övriga ärenden" fördelade proportionellt	3 385 000*			3 217 000	2 517 000	

*varav 513 000 kr för markavvattning.

Lönekostnader år 2003, täkter

	Prövning 541		Tillsyn 545			Övriga ärenden 549
	5410	5411	5450	5451	5452	
Blekinge län	27 680	104 480	42 720	10 080	–	–
Dalarnas län	105 243	230 856	55 510	83 306	–	23 839
Gotlands län	34 817	85 268	22 783	35 064	–	13 914
Gävleborgs län	32 024	261 231	5 489	60 239	0	28 815
Hallands län	58 073	477 667	39 654	45 659	0	59 895
Jämtlands län	115 884	573 092	2 024	45 147	0	17 310
Jönköpings län	48 000	201 000	33 000	57 000	0	30 000
Kalmar län	51 901	230 606	758	33 417	0	62 451
Kronobergs län	121 578	268 778	28 994	96 254	3 554	36 035
Norrbottnens län	213 000	266 000	39 814	195 000	–	–
Skåne län	43 000	720 000	3 000	34 000	2 000	5 000
Stockholms län	825 000		215 000			4 700
Södermanlands län	331 494		22 530			–
Uppsala län	30 100	135 300	26 700	21 900	–	95 400
Värmlands län	63 000	164 500	49 700	42 350	–	80 500
Västerbottens län	72 578	288 623	5 274	158 794	0	65 749
Västernorrlands län	95 020	212 030	58 056	34 978	0	114 380
Västmanlands län	29 983	228 723	68 089	38 056	0	7 597
Västra Götalands län	56 600	359 300	55 700	123 100	–	4 200
Örebro län	31 900	280 700	28 200	84 300	1 400	13 400
Östergötlands län	35 000	192 000	56 000	35 000	–	17 000
Summa (exkl. Stockholm, Södermanland)	1 265 000	5 280 000	622 000	1 233 000	7 000	675 000
Summa (inkl. Stockholm, Södermanland, proportionellt fördelade)		7 701 000	701 000		1 398 000	680 000
Med "övriga ärenden" fördelade proportionellt		8 235 000	750 000		1 495 000	

Lönekostnader år 2002, miljötjänlig verksamhet

	Prövning 551				Tillsyn 555				Övriga ärenden 559			
	5510	5511	5512	5513	5550	5551	5552	5553		5554	5555	
Blekinge län	94 800	486 150	25 200	28 200	18 750	40 650	57 450	—	152 100	14 400	5556	—
Dalarnas län	129 791	321 634	23 651	19 596	268 538	165 352	93 594	56 610	31 695	0	264 931	74 093
Gotlands län	53 711	395 040	5 631	11 273	12 780	20 544	15 124	5 395	4 768	—	9 237	13 447
Gävleborgs län	162 689	477 825	27 859	177 555	440 053	224 075	401 509	94 435	37 237	10 121	62 563	43 117
Hallands län	222 380	994 738	12 808	143 324	67 807	29 081	34 909	66 078	8 455	7 285	108 860	62 202
Jämtlands län	77 351	371 251	12 315	28 692	193 450	97 536	107 844	84 651	23 450	2 096	189 754	2 109
Jönköpings län	110 000	748 000	6 000	216 000	78 000	237 000	231 000	11 000	29 000	55 000	167 000	142 000
Kalmar län	229 905	848 024	4 576	6 002	100 851	238 686	25 527	75 076	38 662	18 023	44 110	29 659
Kronobergs län	102 302	444 716	21 401	6 750	52 485	19 127	0	262 535	95 725	7 115	40 384	0
Norrbottns län	125 000	488 000	40 000	274 000	57 000	—	—	—	—	—	—	—
Skåne län	2 321 000	2 918 000	98 000	183 000	490 000	525 000	540 000	209 000	50 000	38 000	555 000	156 000
Stockholms län	4 300 000	—	—	—	—	—	—	3 150 000	—	—	—	—
Södermanlands län	—	1 724 162	—	—	—	—	—	16 000	21 838	—	—	—
Uppsala län	60 300	184 000	11 800	31 400	55 600	36 900	38 700	70 800	20 400	10 300	127 700	95 500
Värmlands län	78 750	1 007 300	5 950	227 150	602 700	221 900	163 800	239 050	40 250	44 800	187 950	80 500
Västerbottns län	76 112	244 689	44 536	87 306	101 023	89 097	33 895	146 153	18 015	15 517	91 199	161 809
Västernorrlands län	129 913	357 812	18 281	56 866	188 983	157 395	23 775	99 366	41 817	7 456	49 298	10 211
Västmanlands län	57 828	303 653	23 831	35 757	64 280	65 125	87 287	61 516	21 626	11 527	69 666	58 317
Västra Götalands län	117 700	2 149 700	4 000	496 900	1 053 300	250 900	137 000	463 300	166 900	73 800	356 200	222 100
Örebro län	84 300	414 900	3 300	124 800	526 900	69 600	302 600	80 400	16 700	38 500	13 900	101 300
Östergötlands län	210 000	844 000	6 000	223 000	827 000	218 000	184 000	76 000	22 000	44 000	229 000	7 000
Summa (exkl. Stockholm, Södermanland, Norrbotten)	4 319 000	13 511 000	355 000	2 103 000	5 143 000	2 706 000	2 478 000	2 101 000	816 000	398 000	2 741 000	1 259 000
Summa (inkl. Stockholm, Södermanland, Norrbotten, proportionellt fördelade)				26 312 000	14 008 000						8 214 000	1 259 000
Med "övriga ärenden" fördelade proportionellt				26 994 000	14 371 000						8 427 000	

4.3 Centrala verk – lönekostnader

År 2002

	Miljöfarlig verksamhet		Vattenverksamhet		Täkter	
	Medverkan vid prövning	Tillsynsvägledning	Medverkan vid prövning	Tillsynsvägledning	Medverkan vid prövning	Tillsynsvägledning
Naturvårdsverket	880 000	2 060 000	400 000	230 000	110 000	270 000
Kammarkollegiet	–	–	2 458 000*	–	–	–
Fiskeriverket	444 000	–	666 000	–	–	–
Jordbruksverket	–	21 000	–	25 000	–	–
Räddningsverket	634 000	–	15 000	–	–	–
Socialstyrelsen	–	1 100 000	–	–	–	–
SGU	–	–	–	–	30 000	1 500
Summa	1 958 000	3 181 000	3 539 000	255 000	140 000	271 000

*varav 2 096 000 kr utgör icke ersatta rättegångskostnader (oftast konsultkostnader) i omprövningsmål.

År 2003

	Miljöfarlig verksamhet		Vattenverksamhet		Täkter	
	Medverkan vid prövning	Tillsynsvägledning	Medverkan vid prövning	Tillsynsvägledning	Medverkan vid prövning	Tillsynsvägledning
Naturvårdsverket	1 260 000	2 080 000	440 000	280 000	90 000	320 000
Kammarkollegiet	–	–	1 675 000*	–	–	–
Fiskeriverket	505 000	–	757 000	–	–	–
Jordbruksverket	–	37 000	–	25 000	–	–
Räddningsverket	616 000	–	16 000	–	–	–
Socialstyrelsen	–	950 000	–	–	–	–
SGU	–	–	–	–	15 000	750
Summa	2 381 000	3 067 000	2 888 000	305 000	105 000	320 750

*varav 1 317 000 kr utgör icke ersatta rättegångskostnader (oftast konsultkostnader) i omprövningsmål.

Statens offentliga utredningar 2005

Kronologisk förteckning

1. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Riktlinjer för en ny tillståndsperiod. Ku.
2. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Finansiering och skatter. Ku.
3. Sveriges tillträde till 1995 års Unidroit-konvention om stulna eller olagligt utförda kulturföremål. Ku.
4. Liberalisering, regler och marknader. + Bilagor. N.
5. Postmarknad i förändring. N.
6. Säkert inlåst?
En granskning av rymningarna från Kumla, Hall, Norrtälje och Mariefred 2004. Ju.
7. Försvarsfastigheter – information till riksdagen och effektiv lokalförsörjning. Fi.
8. Behov av rörlig ledningsstödsresurs. Fö.
9. KRUT
Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel. UD.
10. Handla för bättre klimat.
Från införande till utförande. M.
11. Välfärdsverksamhet för sjömän. N.
12. Bokpriskommissionens slutrapport. Det skall vara billigt att köpa böcker och tidskrifter. U.
13. Lördagsdistribution av dagstidningar. U.
14. Effektivare handläggning av anknytningsärenden. UD.
15. Familjeäterförening och fri rörlighet för tredjelandsmedborgare. UD.
16. Reformerat system för insättningsgarantin. Fi.
17. Vem får jaga och fiska?
Rätt till jakt och fiske i lappmarkerna och på renbetesfjällen. Jo.
18. Prospektansvar. Fi.
19. Beskattningen vid omstruktureringar enligt fusionsdirektivet. Fi.
20. Konsumentskydd vid modemkapning. Ju.
21. Vinstandelar. Fi.
22. Nya upphandlingsregler. Fi.
23. en BRASKatt? – beskattning av avfall som förbränns. Fi.
24. Arbetslivsinriktad rehabilitering. Framtida organisation för Arbetslivstjänster och Samhall Resurs AB. N.
25. Gränslös utmaning – alkoholpolitik i ny tid. S.
26. Mobil med bil. Ett nytt synsätt på bilstöd och färdtjänst. + Bilaga, lättläst och Daisy. S.
27. Den svenska fiskerikontrollen – en utvärdering. Jo.
28. Dubbel bosättning för ökad rörlighet. Fi.
29. Storstad i rörelse.
Kunskapsöversikt över utvärderingar av storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal. Ju.
30. Lagen om byggfelsförsäkring.
En utvärdering. M.
31. Stödet till utbildningsvetenskaplig forskning. U.
32. Regeringens stabsmyndigheter. Fi.
33. Fjärrvärme och kraftvärme i framtiden. M.
34. Socialtjänsten och den fria rörligheten. S.
35. Krav på kassaregister Effektivare utredning av ekobrott. Fi.
36. På väg mot ... En hållbar landsbygdsutveckling. Jo.

37. Tolkutbildning – nya former för nya krav. U.
38. Tillgång till elektronisk kommunikation i brottsutredningar m.m. Ju.
39. Skog till nytta för alla? N.
40. Rätten till mitt språk
Förstärkt minoritetsskydd. Ju.
41. Bortom Vi och Dom.
Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering. Ju.
42. Säker information. Förslag till informationssäkerhetspolitik. Fö.
43. Vårdnad – Boende – Umgänge
Barnets bästa, föräldrars ansvar.
Del A + B. Ju.
44. Smiley: Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen. Jo.
45. Säkra förare på moped, snöskoter och terränghjuling. N.
46. Bättre arbetslivsinriktad rehabilitering.
En fusion mellan Arbetslivstjänster och Samhall Resurs AB. N.
47. Kärnavfall – barriärerna, biosfären och samhället. M.
48. Ett utvecklat resurstilldelningssystem för högskolans grundutbildning. U.
49. Unionsmedborgares rörlighet inom EU. UD.
50. Arbetskraftsinvandring till Sverige – befolkningsutveckling, arbetsmarknad i förändring, internationell utblick. N.
51. Bilen, Biffen, Bostaden. Hållbara laster – smartare konsumtion. Jo.
52. Avgiftsfinansierad livsmedels-, djurskydds- och foderkontroll – för en högre och jämnare kvalitet. Jo.
53. Beskattning när tillgångar värderas till verkligt värde. Fi.
54. Framtidens kriminalvård. Del 1+2. Ju.
55. Bättre inomhusmiljö. M.
56. Det blågula glashuset.
– strukturell diskriminering i Sverige. Ju.
57. Enhetlig eller differentierad mervärdesskatt? + Bilagedel. Fi.
58. Ny reglering av offentliga uppköps-erbjudanden. Ju.
59. Miljöbalken; miljökvalitetsnormer, miljöorganisationerna i miljöprocessen och avgifter. M.

Statens offentliga utredningar 2005

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Säkert inläst?

En granskning av rymningarna från Kumla, Hall, Norrtälje och Mariefred 2004. [6]

Konsumentskydd vid modemkapning. [20] Storstad i rörelse.

Kunskapsöversikt över utvärderingar av storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal. [29]

Tillgång till elektronisk kommunikation i brottsutredningar m.m. [38]

Rätten till mitt språk

Förstärkt minoritetsskydd. [40]

Bortom Vi och Dom.

Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering. [41]

Vårdnad – Boende – Umgänge.

Barnets bästa, föräldrars ansvar.

Del A + B. [43]

Framtidens kriminalvård. Del 1+2. [54]

Det blågula glashuset.

– strukturell diskriminering i Sverige. [56]

Ny reglering av offentliga uppköps-

erbjudanden. [58]

Utrikesdepartementet

KRUT

Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel. [9]

Effektivare handläggning av anknytnings- ärenden. [14]

Familjeåterförening och fri rörlighet för tredjelandsmedborgare. [15]

Unionsmedborgares rörlighet inom EU. [49]

Försvarsdepartementet

Behov av rörlig ledningsstödsresurs. [8]

Säker information. Förslag till informations-
säkerhetspolitik. [42]

Socialdepartementet

Gränslös utmaning – alkoholpolitik i ny tid. [25]

Mobil med bil. Ett nytt synsätt på bilstöd
och färdtjänst. + Bilaga, lättläst och
Daisy. [26]

Socialtjänsten och den fria rörligheten. [34]

Finansdepartementet

Försvarsfastigheter – information till
riksdagen och effektiv lokalförsörjning.
[7]

Reformerat system för insättnings-
garantin. [16]

Prospektansvar. [18]

Beskattningen vid omstruktureringar enligt
fusionsdirektivet. [19]

Vinstandelar. [21]

Nya upphandlingsregler. [22]

en BRASKatt? – beskattning av avfall som
förbränns. [23]

Dubbel bosättning för ökad rörlighet. [28]

Regeringens stabsmyndigheter. [32]

Krav på kassaregister Effektivare utredning
av ekobrott. [35]

Beskattning när tillgångar värderas
till verkligt värde. [53]

Enhetlig eller differentierad mervärdes-
skatt? + Bilagedel. [57]

Utbildnings- och kulturdepartementet

- Radio och TV i allmänhetens tjänst.
Riktlinjer för en ny tillståndperiod. [1]
- Radio och TV i allmänhetens tjänst.
Finansiering och skatter. [2]
- Sveriges tillträde till 1995 års Unidroit-konvention om stulna eller olagligt utförda kulturföremål. [3]
- Bokpriskommissionens slutrapport.
Det skall vara billigt att köpa böcker och tidskrifter. [12]
- Lördagsdistribution av dagstidningar. [13]
- Stödet till utbildningsvetenskaplig forskning. [31]
- Tolkutbildning – nya former för nya krav. [37]
- Ett utvecklat resurstilldelningssystem för högskolans grundutbildning. [48]

Jordbruksdepartementet

- Vem får jaga och fiska?
Rätt till jakt och fiske i lappmarkerna och på renbetesfjällen. [17]
- Den svenska fiskerikontrollen – en utvärdering. [27]
- På väg mot ... En hållbar landsbygdsutveckling. [36]
- Smiley: Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen. [44]
- Bilen, Biffen, Bostaden. Hållbara laster – smartare konsumtion. [51]
- Avgiftsfinansierad livsmedels-, djurskydds- och foderkontroll – för en högre och jämnare kvalitet. [52]

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

- Handla för bättre klimat.
Från införande till utförande. [10]
- Lagen om byggförsäkring.
En utvärdering. [30]
- Fjärrvärme och kraftvärme i framtiden. [33]
- Kärnavfall – barriärerna, biosfären och samhället. [47]
- Bättre inomhusmiljö. [55]
- Miljöbalken; miljökvalitetsnormer, miljöorganisationerna i miljöprocessen och avgifter. [59]

Näringsdepartementet

- Liberalisering, regler och marknader. [4]
- Postmarknad i förändring. [5]
- Välfärdsverksamhet för sjömän. [11]
- Arbetslivsinriktad rehabilitering.
Framtida organisation för Arbetslivstjänster och Samhall Resurs AB. [24]
- Skog till nytta för alla? [39]
- Säkra förare på moped, snöskoter och terränghjuling. [45]
- Bättre arbetslivsinriktad rehabilitering. En fusion mellan Arbetslivstjänster och Samhall Resurs AB. [46]
- Arbetskraftsinvandring till Sverige
– befolkningsutveckling, arbetsmarknad i förändring, internationell utblick. [50]